

SIGILLVM · COLLEGII · COLVMBIAE · NOVI · EBORACI
IN LVMINE TVO VIDEBIMVS LVMEN

PJESNE

MEDA PUCIĆA.

U Karlovcu.
Naklada tiskarskog i književnog zavoda Abela Lukšića.
1862.

Brzotiskom Abela Lukšića.

NAJBOLJEM SLOVINSKOM PJESNIKU,

NARODU,

svoje stihove posvećuje

M. P.

Prinkipo.

Carigrad, Okt. 1858.

Ovdje, dušo, dje sve ljeto
Maslina se zeleni,
Dje na trkljama pripeto
Loždje svud se crveni,
Djeno more liže stiene
Viekom žamoreć,
Ovdje sjedi połak mene,
Prozborimo rieč!

Glè otoke, dušo, one
Milo li se stjecaju!
Proto, Kalki, Antigone
U moru s' izgledaju!
U daljini kako sjaje
Bieli Carigrad,
Kak Evropu cjelivaje'
Azia grli sad!

Šta ćeš bolje? Kamo sreće
  Ovdje s tobom življeti,
Svako jutro, svako veče
  Jednako se ćućeti;
Iz vazduha, iz naravi
  Crpsti tajnu slast!
U zabiti, u ljubavi
  Provest život vas!

Tamo ženske po zapadu
  Vježbaju se svakdano,
I o svačem one znadu
  Razložiti sveznano;
Kako ladju goni para,
  Diže samolet,
Kak se žicom razgovara
  S preko mora sviet.

Nu, šta će im ta nauka
  Šta li srcu koristi?
Od pameti prazna muka
  Hoće srce da tišti!
Prodj' se, dušo, mudrovanja
  Nepriličnog tog,
A drži se svoga znanja
  Znanja starinskog!

Ti znaš da je grčka sila
  Još u davnom vremenu

Na Aziu navalila
  Za ljepotu Jelenu;
Ti znaš da sam Rima care
  Kobni pušti boj
Jedjupkine rad prievare
  I uteče k njoj.

Ti znaš, ljubav da je slavna
  Sveza cieloj prirodi,
A ljepota staza davna
  Koja njojzi dovodi;
Ti znaš da si sad mladica
  U razvitku liet'
Od Peranskih ljepotica
  Najuglednji cviet.

Ti znaš kada bi te zdala
  Ja po Peri pratio,
Kako bi se obzirala
  Kako zrak bi treptio;....
Ti znaš da je mjesto ovo
  Blagosovljen kraj,
Da nam hoće bit gotovo
  Od ljubavi raj! . . . .

Šta ćeš drugo? eto sreće!
  Ovdje skupa živimo;
Svako jutro, svako veče
  Jednako se ćutimo!

Iz vazduha, iz naravi
  Crp'mo tajnu slast!
U zabiti, u ljubavi
  Prodj'mo život vas!

Prinkipo, Proto, Kalki, Antigone, otoci su mermerskog mora, blizu Carigrada; **Pera**, predgradje Carigrada.

Pašinica.

Carigrad, Okt. 1858.

Čempres hladi silno groblje
Po čarobnom Stambul kraju;
Kano čempres uznosite
Munare se tankovite
Sunovratno ogledaju
U vosporsko bistro more!

Medju grobljem, pod čempresom,
Hmile čudne koludrice;
Tanki jašmak lik im skriva,
Oko samo, vatra živa,
A feredža nehotice
Dje dje kaže njedro bielo.

Tiho tuda zlatna kola
Starac seis pješke goni,

Pred njim igra skup gjogin,
Na gjoginu Arapin,
A kavazi usioni
Pod oružjem prate s boka.

Šta to prate? car li šalje
Slavni poklon svetoj ćabi?
Ili to je ohologa
Harač paše misirskoga,
Ili odkup koji slabi
Podunavske jaram raje?

Nije poklon to proroka,
Nije harač od Misira,
Nije odkup kneževina;
To je čudo, to jedina
Velikoga ći Vezira,
Dika srca starog oca.

U razbludi raztopljena,
Ovjenčana sva alemom,
Mekom rukom biser broji
Od gjerdana sitnih svojih;
Perjanicom nakićenom
Hladi slavna nježna njedra.

Prodj' se, kume, nemoj stati,
Ta pamet ćeš izgubiti;
Crnac će se osvrnuti
Sabljom na te nasrnuti,

Kavaz će te pogubiti,
Kuja će se nasmijati.

Kako čempres tmasto, gusto,
Kako groblje niemo, gluho,
Ko munara pouznosno,
A ko more nemilosno,
U njedrima hrani suho
Pašinica srce pusto.

Stambul, Carigrad; **Vospor**, bosfor; **jašmak**, veo; **feredže**, kabanica; **seis**, kočiaš **kavaz**, žandar; **ćaba**, Meka; **harač**, porez; **alem**, diamant; **gjerdan**, ogrljaj.

Bezimeni.

Carigrad, Okt. 1858.

Zaman Vospor tihani
Liže zlatno mramorje
Kitnog dvora pri moru;
Zaman nježne sultanke,
Niz mirisna bisera
Po dvorim se gizdaju,
I Gjorgjinke, Rumeljke,
Anadolke, Jermenke
Krasotom se inade;
Bezimeni nemari
Ni za Vospor čudesni,
Ni za bludne djevojke;
Bezimeni negleda
Nego čašu prozračnu
Dje s' udesno šampanjsko
Prekobaca pjenama;
On u srcu žaluje

Otu raju sirotu
Kojoj zakon dopušta
Sadit lozu vinovu
A zulum je uništa,
Srcem bi joj podao
Hat-humajum slobode.

Zaman Neva srdita
Kroz stolicu prodire
A pred dvorom parada
Redi strojne pukove
Sjevernoga viteza;
Bezimeni nemari
Ni za Nevu srditu,
Ni za strojnu paradu,
Ni za braću Slavjane;
Bezimeni negleda
Uz bljedjahnu Njemicu
Neg prozračnu čašicu,
Dje s' udesno šampanjsko
Prekobaca pjenama;
On u srcu žaluje
Crni narod, krstjane,
Koji loze nemaju
Kvasom se opijaju;
Srcem bi im podao
Od slobode gramotu.

Bre! aferin! evala!
Oj ti lozo vinova

Nevoljnička utjeho!
Još se dosad nikada
Tako neproslavila!
Ni kad šalu zbijala
S Anakrontom starijem,
Ni kad srce snažila
Kraljevića viteza!
Sad će mlada Evropa
Od sjevera do juga,
Mješte vienca lavrova
Mješte vienca dubova,
Tvoje lišće mekano
Posvetiti zafalna
Za junačkog tiemena!
A ti zemljo čudesna
Mati slatkog šampanjskog!
Slavna li je zadaća
Od neba ti zadata!
Ti opijaš narode
Bukom rieči lažive,
Ti opijaš knezove
Pjenom vinca vesela . . . .
Opijajde opijaj!
U grčeve zavijaj;
Lozica ti nikada
Kritogama neznala!

U stepi.

Blizu Odesse. Sept. 1858.

Nidje ništa; nebo ozgara
Ljetnim zrakom ražareno;
Doli, gola sve pustara,
Polje pieskom nasipljeno;
Nidje brda, nidje rieke
Nidje duba, nidje sienke. —
Preko stepe u zo čas
Mene lomi tarantas.

Ćeraj brzo jamščik mladi
Divlju trojku tvrdim knutom;
Udarac joj riečim sladi,
Razgovaraj s njom se putom;
Ćeraj, ćeraj, tebe čeka
Dje na selu, mati, seka;
A na stanci mene bar
Razgorjeni samovar.

U stanci se društvo zbira
Kojekakvo odasvuda;
Onaj s Moskve, on s Sibira
Taj s Kavkaza a taj s Čuda,
I trgovac i mještanin,
I činovnik i dvorjanin,
I slavjanski hofjunker,
Leibgardec, feldjeger.

Ispij čajnik, pa jopeta
Svak da bježi svojim tragom;
Bježmo i mi; nije šteta
Uteć odtud zdravom snagom;
Prem su ljudi svi pošteni
Tihi, dobro ukroćeni,
Svedj u mene napet jest
Šestozrnac samokres.

Bježmo, bježmo; gostoljubna
Za nas zemlja ova nije;
Ni su srca tu pristupna
Dje pitomo ništ' nezrije;
Brzo jamščik konje goni
Nad uši im zvonom zvoni;
Ta, zakriči divlji huk,
Da s' uplaši bližni vuk!

Glè na strani toj trupina
Od zvjeradi razdrpana

Leži grdna konjetina
I nad njom se krili vrana!
Glè kostnica tamo gola
Osušena polak vola! —
Ovdje gladni stepe gost
Pogazio jeste post.

Lele! dje ste vi planine
Vinogradom nakićene?
Dje ste smokve, dje masline
Kaisije premedene?
Dje ste tići, staglinići
Modrokosi, slavuljići?
Dje je pčela slatki roj,
Oj Dubrovnik dje je moj?

Nidje ništa; noć pretavna
Jadnu zemlju svu sakriva
Nit mjeseca zraka slavna
Nesmie nikud da prosiva;
Samo s desne zla nakaza
Strašilo se, glè, prikaza;
Prepasala zviezda knut,
Šiba modri neba skut.

Bježmo, bježmo; crno more
Prem da kruto, prem da kleto,
Milostnije biti more
No zemljište to prokleto!

Bježmo, bježmo! Bogu hvala!
Eto tamo morskog žala,
Glè, već dimi parobrod
A ja dospjeh trudan hod.

Tarantas, tatarska kočia jamščik, kočiaš; trojka, tri konja; stanja, pošta; samovar, mjedni sud dje voda vri; čajnik, sud dje se čaj kuha; strašilo, vidjaše se zviezda repatica; knut, ruski bić.

Crnooki.

Beograd, Maja 1858.

Ja ljubovnik nisam tvoj
  Niti želim biti,
Koliko ni život svoj
  S voljom porobiti!

Nije zlatan svietli pram
  Gizdave ti glave;
Nisu, ko nebeski hram,
  Oči tvoje plave;

Nije lica tvoga čast
  Ružica i mlieko;
Nit' obična ženska slast,
  Ni kretanje meko.

Oganj zemni, sunčan žar,
To te je začelo,
To se slilo odsvudar
U te na vidjelo.

Pa kad kucne i tvoj čas
Da s' oko zamuti,
Da ljubavi božja vlast
Obuzme ti ćuti;

Uzdigne ti mladu grud,
Uhom ti zazuji,
Djevičansku krene ćud,
Krvcu ti uzbuji;

Oj tad sreće, blaga tad,
Onom kog omili!
To je slava, to je rad,
To je raj vas — cili! ....

Ja ljubovnik nisam tvoj
Niti mislim biti;
Volim, dušo, život svoj
Mirno preživiti.

Cvijeta.

(Komad pjesne.)

Dubrovnik 1856.

Na Točilu, više Dubrovnika,
Šetale su do tri djevojčice,
Do tri tanka struka čeminova;
Liepa Slave, a još ljepša Bože,
A najljepša sa Točila Cvieta.
Drugog posla mlade ne imale
Nego što bi vodu navraćale
U njihove gojne perivoje,
Rano zorom a dockan večerom:
Pa kada bi poslu prionule,
Vas bi konô jekom zaniemio
Od tankoga grla djevojčina,
Žubor voda od volje bi prala
Bosonoge liepe konalice;

Meko bi im cvieće govorilo:
„Juh! kakve ste! vesela vi majka!“
Rumen ruža: mene rumenije!
Bieli čemin: ta od mene bielje!
Ljubičica: jošte ljubeznije!
Karanfio: a ponositije!
Rinja metla; mene mirisnije!
Zelen trava: još od mene mekše!
Dah večerni: i od mene svieže —
Samo nebo: od mene vedrije;
Pa kad bi se posla ostavile,
Svakome bi mlade zahvalile,—
Kome okom, a kome posmjehom,
I tijem bi vas sviet namirile.

Ko nepozna sa Točila Cvietu konalicu,
Taj na svietu još nepozna vrlu djevojčicu,

Ona zorom uranit će da raspremi kuću,
Da pomete, da uredi, da spravi obuću.

Na glavu si metne klobuk od slame spleteni,
I po vrtu zalijeva cvieće i zeleni. —

Pa pohiti u kuhinju, te pripravlja sude
Da kad ljudi doma dodju, gotovo im bude;

Jedva sjede za trpezu, neda joj se pirit,
Valja prati, valja čistit, valja sve namirit.

Pa iznova hajd na vodu, pa i pri sumraku
Hajd' polievaj voće, zelje, grastu cvieća svaku,

A u večer pred sviješćom, do u doba gluho,
Šije, plete, veze sebi nevjestino ruho....

Nije ona od visoka roda ni plemena,
Al gospodo, vjerujte mi, dobra je koljena,

I uzrasta visoka je i tanahna stasa,
I govora razborita i medena glasa,

Biela lica, biela krila a djavoljskog oka,
Puna srca, puna duše, glavita djevojka,

Svedj u poslu, svedj vesela, sama svedjer pjeva
A kak ona tako svaki i posô joj pjeva.

II.

Na Točilu više Dubrovnika
Stajale su do tri djevojčice....
Jednom Slavi dade s' poglenuti
Ispod lieve ruke put istoka,
A tamo se u more izgleda
Bieli bedem tvrda Dubrovnika
Svud okrunjen strašnijem kulama.
Sjaju crkve i visoki dvori,
I ulice ravno popločene;
Po njima se šetaju vlastela
U plaštima, s raspuštanom kosom,
Mudro zbore, gosposki se nose,
A smijerno svak im se poklanja
Te ih dvori malo i veliko.
Glè trgovci s dalekoga kraja,

Ko u kratkoj nošnji prekomorskoj,
Kol u cvietnoj turskoj anteriji,
U kalpaku i kuntušu toplu
Prodavaju skupu majstoriju
I perpera čudo nabiraju.
Svak veseo oko svoga posla
U dućanu mladi rukotvorac
Časom radi, časom šalu zbija,
U seljake često zakiduje,
Dješto i u tanke seljakinje,
Dok ga stari majstor neopsuje.
A pod večer svak se kupi doma
Il na posied ili na večeru;
Te s zvonika zvono zvekovito
Zvučno zvoni Zdravu-Marju noćnu.

Dubrovniče, malo mjesto
Ala! si mi drago!
U tebi nam biva nešto
Kako nigdje, blago!

Sve obično, sve stojaće,
Sve na jednu vlas,
Sve pokojno, sve domaće,
Stvoreno za nas.

Planina te s ledja brani,
Sprieda val cieliva,
A na zidih oružani'
Top za topom siva;

No zaludu sva ta sprava,
  Zalud trud ti sav,
Obrana je tvoja prava
  Puka svog ljubav.

Jel pomorac, jel trgovac,
  Znojem i žuljima
Dje na svietu stekô novac
  Sebi i svojima;

Dje će bolje stečevinu
  Uživati moć?
Valja doć mu na očinu
  Valja doma doć.

Jel pomama koga smela
  U godištih mladi'
Da obidje tudja sela,
  Krvcu da rashladi;

Glè osviešten i rasrdjen
  Zbog svietine zle,
Jedva gleda ko namrdjen
  Prie ti tegnut tle.

Šta će nama sva zamjera
  Tudjinske napravi?
Šta li će nam niz bisera
  Kad nam grlo davi?

Ta šta će nam Pariz bludni
  Šta će Carigrad?

Šta taj London mnogoljudni?
Šta li Petrov grad?
U tebi nam, eto čuda,
Domaća gospoda,
Crkve, moći, vieća, suda,
Narod i sloboda;
U tebi nam um u cvietu,
Svaki promišljaj
Što saželjet mo'š na svietu;
Ko zemaljski raj.

III.

Na Točilu više Dubrovnika
Stajale su do tri djevojčice . . .
Jednom Boži dade s' poglenuti
Is pod desne ruke put zapada
A glè tamo predivna vidjela;
Posijani po moru otoci
Šipan, Lopud, Koločep i Daksa
Ogrnuti maslinom pitomom
Razredjeni divno kupaju se;
A pred njima na kraju planine
Zapadnijem suncem pozlaćene
Od Trstenog javorima glasnog,
Od Orašca vodama ponosnog
Od Zatona mlinima bogatog . . . .
S jednog k drugom brze ladje idu
Kako duga vesla ih prisilju,
Ili bielo platno od jedara;
Glè pobliže zatvara se more

I prostrani skutac si napravlja
Grůž prostrani, glasovitu luku;
Na obijem obalama stoje
Ponosite polače gospodske
Bieli dvori, ograde starinske
Zubčatijem zidom zatvorene,
A po luci tanahne filjuge
Svake boje, zlatom izšarane,
Plemenitu vozaju gospodu
Ta izmedju ogromnih brodova
Stoprv došlih s Indije daleke
Il sa strašnih bura crnog mora
Na ulaje tude poredjenih
Pod zlamenjem svoga Svetog Vlaha. —
Obale su svuda zapačane
Drvljem, gredam, daskam i madieram,
Te oko njih majstorska rabota
Pile, jaške, mlati i sjekire;
Ala! ciepaj, ala! lupaj snažno
Da što prije brod s' u more svali.
Glè od deset što ih je na škaru
Jedan gotov je da se porine;
Glè već mu su podmetli konope
Naslonili na tvrde ga kline,
Pomazali lojom ovunjskijem,
I stare mu digli podpirače,
Tako da bi on čas poletio
Da na kraj ga gumina nedrži.
Glè, jur nanj je i pop uzišao

Vodicom ga svetom okrstio,
Blagoslovom božim oprostio;
A na krmi sa čašom u ruci
Sakupljena četa priatelja
Isčekuje kada će se maknut.
— Urah! urah! oštroumni proto!
Pušti čelo, udri mlatom dobro,
Da s' uputi s pomoći božijom!
Urah! urah! eto već se miče . . . .
Srce trepti svakom u pogiblju
Ne bil zašo, prignuo se krivo
Sam ostavljen na strmini krutoj . . .
Glè trese se, škripi, i već leti
Strahovito niz maticu onu
Kako ga je proto uputio.
Urah! urah! viče mladost s krme
Baca u zrak čaše rozolina,
Kropi zemlju slatkijem pozdravom
Pridajuć se valovim izdajnim . . . .
A more se pred brodom rastvara,
Oko njega skače vas u pjeni,
U naručje hoće da ga sgrli,
Da u strašno bezdno ga pritegne;
No podase on ga čvrsto pleše
I dobitnik prvog pokušaja
Vas se gizda ispod zlatne kite. —
Veselo ga drugi pričekuju
S topova ga liepo pozdravljaju
I u svoju družbu ga primaju.

Dobar došo, goste novi,
  I u dobar čas,
Izbavio se iz okovi
  Prišo usred nas!

Šta si mogo dočekati na kraju surovu?
Il izgorjet na ognjištu pod masnim loncima,
Il izagnjet pod bremenom opeka na krovu,
Pun prašine, paučine, trulosti i dima.

A sada si gizdelin,
  Sad si djevojčica;
Opran, istren, majčin sin,
  Rasvietljena lica.

Šta je višnji izmislio najlakše, najtanje
Lahku ticu da mu svud se po nebesim vije,
To je čovjek usličio morsko za plivanje
Sklopio te da na tebi po pučini plije.

Imaš i ti zlatan kljun,
  Imaš krila biela,
A nosiš se ko paun
  Vrhu mora vrela.

Ta zemlja je puna hridi, puna pogibelja,
Prodji se je, bježi od nje kako od napasti,
Iz daleka kaže ti se prepuna veselja,
Kada s bliza, a puna je spila i propasti;

More jeste kano dlan
  Djevojačke ruke,
Prostran, ravan, ugledan,
  Bez ikakve kuke.

Kad uzavri, kad l' iskrene na nas sve ponore,
To je mejdan za junaka, tu se znadu ljndi,
Tu se vidi od koje si ti osiečen gore,
Kak s' opireš, kako slušaš, kakve su ti grudi.

Pogibelja čas kratak;
  Svietlji za njim biva
Pomorcu mi sunčan zrak,
  Duša jače živa.

Hajd' ne boj se, a čeka te na sinjoj pučini
Ves'o dolfin da te igrom u more izvede,
Bieli galeb oko jedra veselje ti čini,
Okolo ti konopića ves'o prndelj prede.

Hajd' ne boj se; nije lav
  Niti zmaj na štapku;
Svetac boži čuva plav
  Dubrovačku svaku.

IV.

Na Točilu više Dubrovnika
Stajale su do tri djevojčice . . .

Jednom Cvieti dade s' poglenuti.
Ispred sebe niskom niz strminu,
Glè svuda se baštine zelene,
Kroza zelen svud se kuće biele,
Obkoljene šetnicama ravnim
Pokrivene odrinom i lozom
Na laganim korčulanskim stupcim.
Pa brežulci okolo i vrsi
I na svakom svete bogomolje
Gjuragj, Ivan, Ilija, Andria
Čudotvorna gospa Milosrdja
I najdalje Vlaho na gorici
Zaraštenoj u tamnome boru . . .
Prosulo se sinje pred njih more
Sve do na kraj blažene Talije,
Sjevernjak ga po skorupu kupi
I nježno ga polagano ljulja
Kano mati čedo u kolievci.
Zrcali se sunce sa zapada
S valjonice svake se odbija
Kako s lica biljur-ogledala.
Rujnom zrakom cijeli kraj obsiva,
Ta rekô bi: izgorieše kuće:
Svi prozori plamtaju u ognju
Od žestine sunca primorskoga.
Glè poživljim vjetrom zaćerana
Izza Petke slavno izviruje
Ponosita korablja „Slovinka“
Pod bremenom polu utopljena.

Sva joj jedra nabuknuta nose,
A more joj po bocima pljuška.
Kako prispie ispred Svetog Vlaha
Nješto vikne kapetan sa krme
S prove mu se odzivlje nostromo,
Oko čela potrči družina
I u nakrst jedrima izvrću
Njekim tamo a njekim ovamo,
Te korablja stade ko klisura
Nepokretna u sred sinja mora.
Još kapetan njeku riječ rekne,
A barjaka vienac raznobojni
Okitio ponosnu „Slovinku“
Te s topova oganj dim i buka
Razglašuje slavu Svetog Vlaha:

Slava tebi boži svetitelju,
Zaštitniče slobode nam blage,
Hrani zdravo narod u veselju.

Mi idemo naše kušat snage,
Po svijetu bolju tražit sreću,
A ti čuvaj osobe nam drage.

Mi idemo; svaku godin treću
Doći ćemo ljubit ti otare,
I zavjetnu izgorjeti svieću.

Zemlja skupa nama krati dare,
Kršovita sva nam je država,
Osušena ljetne od pripare;

Nemili se o njoj nam zabava,
Nama s' hoce da što bolje prudi,
Bolja korist a i bolja slava.

Sviet daleki bogastvom nas nudi;
Žitko more sve nas sebi zove
Pune blaga odkriva nam grudi,

Krim pšenicu dava na snopove,
Marsilj svilu, Zmirna vunom mami,
Misirci nam sladki bob gotove.

Pa dje gremo, ideš i ti s nami,
Pod tvim stiegom svud nam je očina
Pod njime smo svud slobodni sami.

Sveti Vlaho, ti si nam jedina
I nà kopnu i na moru dika
Ti si ljubav, ti si čast istina,
Ti si prava sreća Dubrovnika.

V.

Na Točilu više Dubrovnika
Stajale su do tri djevojčice . . .
Pa kad bi se site nagledale
Nenaglednog čuda i divote
Koja ih je odsvud okružala,
Veselije mamile bi vodu,
Veselije kropile bi cvieće,
Veselije pjevale bi pjesmu.

Teci vodo studena
Dragom momu kon dvora,
Cvati ružo rumena;
Kad se vrati sa mora
Nek je šta će trgati
Nek je šta će davati.

Rasti zelen jabuko
Dragom momu kon dvora,
Resom kaiš s' obuko;
Kad se vrati sa mora
Nek je šta će trgati
Nek je šta će davati.

Ja se nadam darove
Dragog moga sa mora,
Veržicu, cvietove,
Mahramicu za dvora;
Jest mu šta će nabrati,
Jest mu kom će davati.

A gojim mu na uzdar
Svoje lice prebielo,
Svoje duše liepi har,
Svoje srce veselo,
Da mu život omili,
Da ga ljubav zakrili.

Oj ljubavi, ljubavi,
Oj lagani ljepire,

Oj slaviću ubavi,
Oj ponosni vezire,
Dodji meni ljubavi
Živo srce zabavi . . . . .

„Nezovi je budalo djevojko!
Nezovi je da se nepokaješ“. —
Kako trnjem ubodena Cvieta
— Ko je tamo, koli mene kune? —
Cikne, skokne, na put izlećuje,
A čude se njene drugarice
Šta je Cvieti, te se preplašila;
Kad na putu, starica vlahinja
Iskipljenih oči i obraza,
Osušena kako suha sliva,
Izderana, masna, iskrpljena;
— „Vještičino, izza brda kučko“.
Srdito joj Cvieta progovara,
„Bježi s praga, skini mi se s' oči,
„Nije ovdje za takove mjesto.“ —
A lagano odgovara stara:
„Ne srdi se, krasna gospojice!
„Jeste mjesta svakome pod suncem,
„Pa i meni prem da nevaljaloj.
„Stara jesam a vještica nisam,
„No mlogo sam svijeta otukla,
„Znala bi' ti svašta navjestiti;
„Sviet se mienja, niko nežna kako.
„Sama idem s kršne Crnegore

„I dok ovdje svi ste u pokoju
„Plandujete ovčice nevine,
„Ta onamo sve boj i krv diše
„Oštre zube vukovi planinski:
„Bog sam znade, dobra biti neće,
„Bit će plača, kuke i leleka
„Bit će roblja, požara, šićara
„Bit će krvi, biti će mrtaca...
„Od ljubavi, griešna, ni spomene.
„Pa ko znade, krasna gospojice,
„Odkud će ti nesudjenik doći
„Jali s mora, jali izza brda?
„Prestan' pjevat, prestan' ljubav zvati,
„Da te nebi po nesreći čula!“ —
— „Babetino! vještico prokleta! —
Skače vikom gomila djetića,
Sa vrtova narine sva paščad
Da se jedva baba uklonila.
A Cvijeta? . . . . nahmurila licem,
Pobljedjela, nogom potaknula,
Neda joj se ni maknut se s mjesta,
Neda joj se ni rieč progovorit,
Jedva su je druge utažile:

„Šta se plašiš? nebud luda!
Što je baba rekla!
— U zô čas je prošla tuda. —
Zmija je upekla!

„Ta kako će našem radu
Zaprietiti ona?
— Ove bake svašta znadu! —
Smela je sotona.

„Ko bi mnio da što reče
Da će tako proći?
— Ja se bojim od nesreće —
Ispale joj oči!

„Cvieta, Cvieta, nesreća je
Sva u našoj ruci!
— Ne naprazno kučka laje. —
Izjeli je vuci!

Što je nebo odlučilo
To će samo biti!
— Na me se je teško svilo. —
Bog će t' utiešiti."

VI.

Što je stara baba govorila
Istinu je baba navještila.

VII.

Neka stade pjevat kogod hoće;
Meni s' neda u stihove složit

Očevine i slobode rasap...
Lele! da vam muku tu spomenem
Najpre Moškov u Boku uljeze,
Zatim Francuz Dubrovnik zahvati
Te mu neda kročiti naprieda;
Uvuče se u grad na prievaru,
Pa na silu ostade u gradu;
I bezbožnim nasiljem svojim
Uništi nam narodno vladanje.
Tada udre Moškov da ga ćera
I zemaljskom i pomorskom rukom.
Sagna sobom čete crnogorske,
I zasjedne oko Dubrovnika
Divlji jastreb u golubje gnjezdo.
Slabo štete učini Francuzu
Dok napokon pred njim ne uteče;
Al našincim šteta bi golema,
Kudgodj prodje moškovska vojnica
Čeljad goni, pali kuće, dere,
Lomi, krade, šićar i pljen nosi...
Izgorješe brodove u Gružu,
Izgorješe gosposke polače
Izgorješe Kono vas i Pile
Na puškomet od gradskijeh vrata,
Izgorješe Ploče i Bosanku
Izgorješe Rieku, Brgat, Župu,
Zaton, Šumet, Obod i Konavle,
Te štogod im do ruke dopade,
Bez inata, bez junačkog boja,

Kradimice, noćno, iz potaje,
Pokle čeljad od straha uteče
U planine, u grad, na otoke,
Izgorješe . . . šićar odnesoše . . . —
Pa za sve to, baš im prosto bilo! . . .
Čemu se je nadat od zvierenja?
Što se njegda trudom uzdignulo,
Ljudskim znojem opet se ponavlja . . .
Ama Francuz, od Boga prokleti!
Na njega ću, dok je sile, jadat
I na ovom i na drugom svietu!
On nam otme boži dar, slobodu,
Prirodjeno s koljenom gospostvo,
I proda nas zakovano roblje . . .
. . . .
Svakome se može naći lieka;
Vlastelinu, nikad ni do vieka.

Psalam:

Slavo moja, Bože, nepremuči,
Kad na mene lukavac i griešnik
Otvoriše usta lagajući.

Jedovitom rieči m' obsjednuše,
Proti meni izidjoše na boj,
A uzrok im nedadoh do duše.

Ta za ljubav, koju ja im nosjah
Ustadoše meni suprotiva,
A ja za njih molih se i prosjah.

Za dobro mi sve zlom odvraćaju,
I za milost moju njih omrazom,
Nepremuči Bože mi u vaju.

No griešnika nada njim uzviši,
Postavi mu satanu na desnoj,
I molitvu u grieh mu zapiši,

Drug' uzeo vladanja njegova,
Ostali mu sinovi sirote,
Ostala mu supruga udova,

Po svietu mu djeca se skitali,
Svud proseći, svud se tucajući,
S rodnijeh ih kuća izagnali,

Kamatnik mu blago pohitao,
I svu dobit njegovoga truda
Tudjinac mu skoro uživao,

I nebilo ko bi očitovô
Žalosti mu, nit onoga bilo
Sirotinju ko bi pomilovô,

Koljeno mu usahlo s korjena,
I u drugom rodu istriebljeno
Nebilo mu nidje nit imena;

Samo oca njegvog opačine
Da pred Bogom bude svedj spomena,
Grieh materin nigda da nemine.

Paček neka postojano stoje
  Pred očima samog gospodina,
  A na zemlji nek se več nebroje.

On nehtjede milostivan biti,
  On uboga progna i sirotu,
  Nevoljnika hćaše umoriti,

Proklestvo je najveć on ljubio,
  I bilo mu! blagosova nehtie,
  Blagosov se njega otudjio.

Proklestvo ga kano plašt prokrilo,
  I sišlo mu kak u trbuh voda
  Kako ulje u kosti s' ulilo!

Proklestvo mu bila sva odieća
  U koju se svakdano oblači,
  I pas kojim podpašuje pleča.

Takom platom Gospod nagradio
  Kogodj zlobno na dušu mi srne,
  Kogodj silom na me naripio.

Bože, bože, meni sad priskoči
  Slobodi me imena ti tvoga!
  Milost tvoja bila m' u pomoći!

Ucvjeljen sam, ubog uništeni,
  Srce mi je teško izranjeno
  U najživljih žilah unutrenjih;

Ja zalazim ko na zapad sjena,
Ja vas drhćem kano prug zemaljski,
Oslabješe s posta mi koljena;

Meso se je na men' osušilo,
Nestade mu svake pretiline,
Sve mi se je tielo izmienilo,

Te postadoh mojim vragovima
Na porugu; kada li me vide
Potresuju glavama svojima.

Budi, Bože, sad mi u pomoći
Oslobodi mene od nevolje
Milost svoju meni osviedoči.

Nek već jednom znade narod cio
Da je ovo tvoja ruka prava
Da si ovu, Bože ti stvorio.

Oni kunu, — a ti blagosovi;
Ustadoše, ali ti ih smiri,
Da veseljem rob se tvoj obnovi.

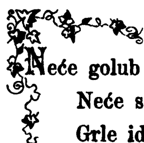
Da s' obuku u sramotu svoju
Kojino me kruto obkoliše,
Da haljinu od stida si skroju;

A Gospoda ja ću proslaviti
Vrlim glasom od svoijeh usta
Pred mnoštvom ću njega uznositi;

On na desnu siromaka sjedne,
On ga spasi od zlog ukrotnika
Koji dušu umorit mu htiedne.

Žalosnica.

Dubrovnik, 1852.

Neće golub da se druži sa sokolovima
Neće slavulj, ni da začne medju vranam pieti
Grle ide sa grlicam, oro s orlovima,
Svaka tica svome jatu najbrže doleti.

Pa i živo svake vrste što priroda hrani
Na posluhu i na korist slobodnijeh ljudi
Zna torinu svako dje su drugovi sabrani. . .
Sam ja čovjek svoj dom neznam, a tražim ga svudi.

Eto mladost veće stratih idući po svietu,
Dobro i zlo razabiruć, milo i nemilo,
Nalik pčeli, što na svakom popostaje cvietu,
Nebil' mi se, da ga nadjem, djegodj dogodilo.

Jaka nebi da me drži zemlja plemenita
Roditelje što mi dade i svoj jezik liepi,

Djeno zveči po dolini gusla romonita,
Dje po brdu svako diete za oružjem hlepi.

Tama lele! i sužanstvo, lanci dvojegubi,
Bogom dani zavičaj mi tvrdim uzom more;
A ona je domovina, koju duh mi ljubi
Kano sunce prosvietljena, slobodna kô móre.

Italija slavna mati veljih uspomena
U čarobno svoje krilo zaman mene primi,
Tamo svaka kuća dvor je, a svetinja stiena,
Svaki grad se bliži nebu turnjam visocimi.

Tamo zgrade veleliepe krase zemlju svudi,
Tam kipovi, žive slike, svud ti duh usnose,
Tamo sve je znamenito, osim ljudske ćudi,
Samsonu je Sant' uffizio podastriglo kose.

Franc'ju vidih pomamljenu ludu ko djevojku
Što miliće svagdan mienja, nezna šta rabata,
I Angliju bezbiednicu morskom na otoku,
Srdnog lava naprćena pod tovarom zlata.

Vidih Njemšku babetinu iskečenih zubi,
Koj ljubimac Mefistofel svu nauku šalje . . .
Pa mi svakrat u dno srca čudan glas zatrubi
Neopriečnom zapovjedi: dalje bježi, dalje!

Sada kud ću? zar mi treba iskat domovinu
Djeno ljudi u kožuham živu saševeni,

Pod zemljom si staje dube, usred ljeta stinu
S medjedima boreći se po vodah sledeni'?

Il da idem djeno liepi cavte džulistani
Dje djevojke na stotine hrane u potaju
Cviet ljepote da ih ni zrak nevidi sunčani
Na razgovor jedinome starcu Padišaju?

Il da jezdim na hrbatu ogromnog gamila
Kroz pustinju, preko carstva brzoga Numida?
Da utažim svoju žedju svetom vodom Nila?
Da počinem jednom u hlad viečnih Piramida?

Il sve zaman, makar da bi krug obio svieta
Ispitao svaku goru i svaku dolinu,
Istrudio od mladosti do starijeh ljeta,
Neću brižan nidje sebi naći domovinu?

Zašta, zašta? u čemu li ja sagrieših tako?
Ili nije moje narav ko svačija druga
Kad ostalim što je dobro, meni je opako,
Ostalima što je radost, meni je poruga?

Ja najvolim pokraj mora sidjet u samoći
Slušat šamor valjohica kako žale liže
Razgledati mjesečinu jasnu o ponoći
I rumenu zoru čekat, kad se s brda diže,

Ja najvolim šušnju lišća od topłoga daha,
I razigraj od oblaka po nebeskom pasu,

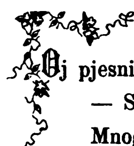
Bielo krilo labudovo da na vodi paha,
Zlatno grlo slavuljevo u milosnom času;

Tada stoprv iz srca mi svaka žuć ispane,
Tad mi krv se po žilama razlije goruća, . . .
Tad u družbi s duhovima koji svijet brane
Moja duša srodnom jatu polet svoj upuća.

Pazar.

Dubrovnik, 1852.

Oj pjesniče, suludnjače, pošto su ti pjesme?
— Skupe sinko, vrlo skupe pjesme su postale,
Mnogo znoja, mnogo truda one su mi stale,
Pa svietina dostojno ih naplatiti nesme. —

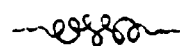
— Oj pjesniče, suludnjače, ne brini se za to,
Babo mi je ostavio nebrojeno zlato;
Neću dugo goditi se sa tobom, ujače,
Samo reci, pa nemarim da okrpiš gaće. —

— Prodj' se sinko mojih gaća, prodji se inata,
Drži zlato, za mene se hoće druga plata:
Kad spomenem modrooke ljubav i miline
Da uzdahneš s živog srca, suze da t' opline;

Kad pripjevam naših časnih pradjedova slavu
Da ti krvca uzavrije, da t' napuni glavu;

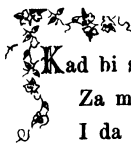
Kad ti kažem na nevolju srpske domovine
Da uskokneš golom sabljom na nje dušmanine

Skupe, sinko, vrlo skupe postale su pjesme,
Bog ih nešlje da se pjesmom danguba napita;
Pjesme samo podažižu čuvstva plemenita,
Pa svietina dostojno ih naplatiti nesme.

Soneti.

Firenze 1851

Kad bi svaka svieća s' udunula
Za mene bi ona sama bdjela,
I da bi je požuda minula,
Ovaj mi je tobolac tad plela.

Crljenu je svilu unj usnula
Da plam kaže, kojim je gorjela,
A po svili, jadna, je rasula
Od žalosti silu zlatnih striela.

Koliko je po tobocu grana
Toliko je u srcu joj rana;
Koliko je u tobocu žica

U duši mi toli bolesnica;
Koliko je na tobocu uza
Toliko nam u očima suza.

S Bogom ostaj moja dušo liepa,
S Bogom za svedj o ljubavi moja,
Na rastanku srce mi se ciepa;
Ali šta ću? samo se razdvoja.

Sad evo me još jedanput sliepa,
Sva mi svjetlost bješe ljubav tvoja;
O njoj mišljah: do smrti je kriepa,
A glè pada kô uvehla hvoja.

Zaman tražiš po dnu srca svoga
Nebi l' iskra koja još gorjela,
Zaman, zaman, niedna ne ostaje.

Mili Bože! jel to s suda tvoga
Da na svietu ništa nije ciela,
Da sve liepo tako malo traje.

S tobom prodje sreće moje dio,
Al ni rieči zato od priekora.
Zašta bi te, tužnu, ja korio,
Kad što biva, sve to biti mora?

Nisam li se silom udomio
Usred sitnih srca ti zastora?
Nisam li ti silom ojadio,
Još u cvietu život do umora?

Nisu li nam ti sastanci bili
Već od tuge negol' od pokoja?
Veće suza no cielova siti?

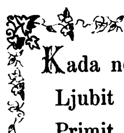
Pa sad priekor da te moj ucvili?
Oh! to nikad! draga dušo moja,
Ja ti neznam nego zafaliti.

Fala na tom što si srcu mome
  Kô te vidjeh, nadu probudila
  Da bi mi se duša sukobila
  S dušom srodnom na svietu ovome!

Fala na tom, što si u tamnome
  Životu mi svietlost zapalila
  I sa mnom se tako posestrila
  Da u duhu živjahmo jednome.

Fala na tom što si cielo blago
  Od milina gorućih i tajni'
  Razasula na srce mi nago;

A napokon i na tom ti fala
  Što m' ostaješ svedjer spomen sjajni
  Da njim tješim doba sva ostala.

Kada neće da me ljubi mlada,
Ljubit će me od gorice Vila
Primit će me u zlaćena krila
Sred dragoća viečnih i naslada.

Djeno milost sa stvorenjem vlada
Odniet će me preko svieta bila;
Tamo kolo igra družba mila,
A njih mladih puna je hiljada.

Na svakoj je haljinica lahka
I na vjetar svaka se naslanja
A po dahu lete čudne pjesni.

Pomamljena svaka od njih biesni
Da s' nasiti igre i plesanja . . .
Kak prolazi, nasmija se svaka.

Jedna jeste dikla ponosita
Kako da je careva plemena,
A ljepote i obiesti sita
Trčala bi skucem do koljena;

Druga liena pušta biežat lita
Čekajući srećnija vremena;
Čeka ljubav da j' u kolo hita
A njojzi je s zibke posvećena;

Treća drobnaptica prepelica
Umorila konja b' i junaka
Brzim krilom dugih trepavica.

Ona sitno vranu kosu plete,
Oslobadja ova je od traka,
Ta se ljulja kô nevino diete.

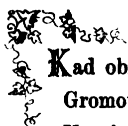
Samovoljnim duše gospodarom
U srce te bijah usadio
Leljo bože, i srce mi tijo
Ponašaše svojim se čuvarom.

A da sviet te neotruje parom,
Pomnjivo te bijah ogradio,
Uzvišenim mislim uzgojio,
I ćućenstva plemenitih čarom.

Od svih diela, od svih mojih truda
Ti provodić bijaše jedini,
Od ganuća svijeh i požuda.

I ti samcat mladost mi izbavi
Da ne omakne ljudskoj po strmini . .
Leljo, Leljo, zašta me ostavi?

Kad oblaci po nebu se mrače,
  Gromovi se ore izza gore,
  Uzavira iz ponora more,
  A zemljica ko pomamom skače;

Kada borba medj ljudim se zače,
  A topovi šalju razgovore,
  Svaka srca u plamenu gore
  Pa nit oca pozna ko nit braće;

Kada boja ljudi i prirode
  Veće čujem užasne glasove
  Dje do mene sve bliže uzhode;

Da mi duša nebi se rasula
  Ja zagrabim gusle javorove . . .
  Novi David tješim svog Saula.

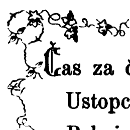
Šta je život? njeka liepa nada
   Uživanja božijega svieta,
   Časti, ljubve, slave blagih ljeta,
   Koja hoće da te smami mlada.

Šta je život? spomena nerada
   Njekog čara, njekog amaneta,
   Njekog časa obožanja sveta
   Što nijesi kušao nikada.

Šta je život? časovno primirje
   Medj silama boreće prirode,
   Cvieće zemno, nebesko ljepirje;

Šta je život? ta, odušak ubah
   Kojim narav kroz svakakve zgode
   Vraća Bogu stvoriteljni uzdah.

Čas za časom, dan za danom leti,
Ustopce nam vrieme ljeta krade;
Pak i meni god već trideseti
I š njim konac mladosti nastade.

S Bogom dakle vi časovi sveti
Ushićenja, i vjere i nade,
Prostodušnog srca čisti svjeti
S bogom za svedj, s bogom za svedj mlade!

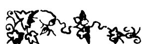
Ali zbilja! priatelji mili,
Zar mi cielu čašu smo izpili?
Da jeli vam osladila usta?

Kako zbilja? ovo je sva tuga
Zašto toli tuži starost pusta?
Ovo samo? zbilja? uh uh! ruga!

Jelačiću Banu.

Zagreb, Siečnja 1849

Od istoka do zapada
Ime tvoje viteško se vije,
Sreća ti se razbludnica smije,
Pred noge ti dušman pada:
Jur okusi Magjar tvrdoglavni
Tvoju šaku; jur pred tobom vrata
Beč otvori, grad poglavni;
Pozdravi te odasvuda stižu,
I suhoga draži zlata
Odvjeti se tvoji nebu dižu;
A kô njegda Mirmidona
Ustadoše izpod zemlje puci,
Tako ti se sad u ruci
Stvara vojska nova od iskona;
Svak' za tobom rado leti
Po prašini od megdana

Svak bi rada umrijeti
Dà, u ime Jelačića bana.

Stoji vriska konja i konjika
Sjev sabalja, grom topova,
Strašna bitka vitezova,
Jauk padših, lelek ranjenika,
I klik divlji smrti i pobjede.
Bože mili! zašt uvrjede
Hoće ljudi do toga dognati?
Šta je vojna? šta l' junaštvo?
Krvolitje, razbojništvo
Bezzakonje, bies samcati,
Kainovo nasliedenje
Svake pravde odstupljenje
Pošto čovjek divljačkoj zvieradi
Spodobnji je nego božjem licu:
Samo kad se o slobodi radi,
Kad za ženu, kad za dicu,
Muž il otac koplje zgrabi,
— Pomagala božja mu osveta —
Svaka kap mu krvi 'e sveta,
Svako djelo djelo od svetinje;
Pa baš onda da i pane,
Rodu žrtva da ostane,
Grob je njegov otar časni
Kamo vodit sirotu će mati
Da si oca dodju izgledati.
Zaman Xerses car bezčasni

Strašnom vojskom Greciu porabi,
Tiranina niko ne spominje;
No sviet tako slavi do nebesa
Termopiljska tri stotin telesa,
Da se s onog pepela izlegne
Nova četa, mala šaka
Po izboru baš junaka,
Koja krvi muamedske vjere
Aziatsku uvrjedu opere . . . .
I naši su na Kosovu pali
Za krst časni i za očevinu,
I sveci nam u istinu
Miloš, Lazar su ostali;
Al nam nije ko se j' osviestio
Da iz rane žip istegne,
Ko je naše mrce osvetio.

Tebe narod izaberè,
A njemu se i sam car pokloni;
Tebi s puta sve ukloni,
Do svake te časti uzveliči
I svakom se tvojom slavom diči.
Al ne za to da ti grudi
Usvietle se žar-krstima,
Niti da se kupe ljudi
Pred oholim tvîm vratima,
Niti da bi, izmedj švabskih sluga
Mladog cara dvorbom veselio,
Nego za to da bi srcem smio

Dignut narod svoj iz tuga,
I njegove pun ljubavi
Odveo ga obećanoj slavi.
Mnogo ište on od tvoje vjere
Mnoga hoće odgovora
Svoj bo udes izvršiti mora.
Sreću ti je prikazao
I to neće niko pozabiti,
Najslavnijem medju ljud'ma biti;
Pa šta budeš sam izbrao
U vječne će liste bilježiti
Nepristrasna povjesnica:
I zimi će, kad se sumrak stisne,
Kùpiti se najznatnija lica
Oko sliepoga pjevača
Da uz javor noći im prekraća:
O tebi će gradit pisne,
Pa od jeda ili od radosti
Uzdrhtat će siedi gosti.

Lele! biede jadnoga naroda!
Svak ga mrzi, svak prezira
Svak od sebe ga otira
A on stenje u nezgoda.
Mili Bože! je l' istina
Da ti za grieh starog djeda
Kaznom kazniš stoprv sina?
Ta mnogo li tvoga jeda
Na glavu nam oci sakupiše

Kad nas take ogradiše! . . . .
Gle na jedne bludno Ture bjesni
Blago krade a nevjeste ljubi,
Pa da narod sav pogubi
Od djece nam stvara Janjičare;
Gle na druge Magjar holi
Pustainska skitalica,
Čast nam psuje, narod bije,
Gle na treće Niemac sviesni
Od poroda stara varalica
Hoće svud nas da obkoli;
Da njegova orô-tica
Crna krila već razvije,
Goni sobom naše graničare . . .
Samo za se neimamo sile,
Samo za se neimamo slave,
Zastave se razdrapile,
Razorile sve tvrdjave . . .
I ti padneš Dubrovniče bieli
Alem-kamen na morskome briegu,
Robstvo ti se piše sad na stiegu*)
Piesnici su tvoji ušutjeli . . .
No ko zmija na troe presječena
Svaki komad hlepti, teži
Uvija se, puze, ježi
Nebi li se s glavom sastavio

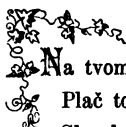
*) Na Dubrovačkoj zastavi biaše njegda napisana rieč „Libertas" sloboda.

Dok ga smrtna neumori sjena;
Tako narod naš za slogom
Sada hiti žurnom nogom,
Danicu je uvidio,
Pukla mu je veće zora,
Sat odsudni mu izbio,
Naprjed, naprjed bez odmora . .
Na te, bane, on se sad naslanja
Na te svoja polaže ufanja,
Ti ćeš njemu lice osvjetliti,
On će tebe svedj blagosloviti.

Ove rieči, gospodine,
Neističu s mojih usta
Kak' ih pamet sama ćera,
Nego kako Bog ih nadahnjiva;
Sud sam samo, s koga se izliva
Opća nada, opća vjera;
Glas što viče sred pustinje:
„Zlo ostavšim na po puta" . .
Ta vitezu bez narodne slave
Nema vienca oko glave . . .
A kad začuh ime tvoje
U Hrvatsku mah pohitih
Nadajuć se — pridružiti
Tvome maču gusle svoje. —

Na grobu
Danta Alighiera

Ravenna, 4. Dekembra 1848.

Na tvom grobu, na kom se izlija
Plač toliki s takim blagosovom,
Slavsko more valove razbija.

Kaži, pjevče, dodje li ti s novom
Bukom, koju svjetina neznade?
Novim li te ono zbudi slovom?

Kaza li ti ko viteze mlade
Ćera viencu nedobita Slava
Ludu djecu i sijede brade?

Pa vidje li kako davna prava
Odkupuje narod golubinjski
Kakvim žarom zasija mu glava?

Ti mi reci, — tako kljun orlinjski
Nedirao domovinu tvoju, —
Odvjetuj mi odgovor istinski.

A mogo bi riječ prijat moju;
Kako što ti, i ja za mladosti
Svu obidjoh očevinu svoju,

Nebi l' jošte našo slobodnosti
Živo sjeme gdjegodj sahranjeno
Pod gomilom djedovskijeh kosti;

I nesrećno tad spoznah koljeno
Dobre volje puno, dobre ćudi,
U divljaštvu lele! zarašteno.

A koji su hvale bolji ljudi
Grubša to je i gadnija fela,
Ona svoje tudjim srcem bljudi.

Jest, pravedno, i poštenih čela
Kojima je za istinu stalo
I traže je kano cvieće pčela;

Ali njih je na rabošu malo,
Malo vode žedju b' im ubilo,
Malo suknja haljine im dalo.

Te ja videć — prosto meni bilo —
Svu narodnu gizdu razasutu
Srce mi je jadom propištilo;

Pa sudbinu prokleh našu krutu,
I da skrijem svoje duše ranu
Italije utekoh u skutu.

Tvoje zemlje iskah svaku stranu,
  I nadjoh si u kraljevskih dvori
  Goj, utjehu, hvalu i obranu;

Al naučih kako solju gori
  Tudji hljebac, kakvo li je brime
  Ići tudjim stubam doli gori . . .

No prodje li kogodj mlado vrime
  Sred lijepog talianskog kraja
  Bez da spozna ćeri mu ljubime?

Prožive li kogodj u sred raja
  Dje prirodom sama milost vlada
  Bez d' okusi ljuvenoga vaja?

Hvala tebi Mletkinjico mlada!
  Crnom kosom a očima plavi
  Ponositu ti mi dušu svlada.

Dugom dvorbom tebe ja proslavih
  Ali taka nagradi me plata
  Da svakog se truda zaboravih.

Ljubav koja dušom bješe data
  Bješe dušom, dušo, povraćena —
  Nek je svakom istina poznata.

Pa ja pustih usta ti medena
  Pustih tvoja njegovanja mila
  Tvojeg oka pogleda ljuvena,

Kadano me sebi prizva Vila,
  Ona stara domaćica prava
  Koja me je dječkom odhranila;

Kadano mi, kako glasom lava
  Po što odkri lice si prebliedo
  Triš zavika: — slava — slava — slava!

Ona podje; a ja sliedom sliedoh
  Njene trage i sve idjah muče
  Kô za majkom ide ludo čedo.

I mudrace kano putujuće
  Od istoga do rodjenog cara
  Sjajna zviezda kolebi dovuče,

Tako pjevče, ona moja stara
  Kako ti me doprati do groba
  Ostavi me samog kon oltara.

Polunoćno tad bijaše doba
  I zvijezde jednim sjahu žarom,
  Da sjedine pozora nam oba.

Ti sjedjaše nad stolicom starom
  I na dlanu licem nastonjenim
  Višnjeg spjeva kaza se gosparom.

A oćima od plača crljenim
  Studenu ti ja zagrlih ploču
  I sazvah te glasom umiljenim.

Jošt njegda dodje tebi noću
  Sinak hrabri bogatog otoka
  I sazva te i ti njega poču,

Te izlazeć s groba ti duboka
  On razglasi po cielome svietu
  Tajne viesti ravenskog proroka.*)

Sličan nisam onom ja poetu,
  S orlovima on se samo muči,
  A ja jedva puzem se po tlehu;

Ali barem da me preporuči
  Dugi nauk i ljubav velika,
  Kojom knjigu tvoju si proučih.

Prozri, meštre, na svog učenika
  Sa prestolja djeno s Beatričom
  Tolika te ovjenčava dika:

I znadeš li pod kakovim bičom
  Sve stenjaju narodi slavjanski
  Pod kakovim sve drhtaju tičom:

Ti mi reci hoće l' s' ikad stranski
  S narodnijem barjak izmieniti
  Krilo obielit oro austrianski?

I sloboda za kom toli hiti
  Ljudsko srce da drugo nemari
  Hoće l' sada i nas prosvjetliti?

*) Byron, — Dante's Prophecy.

Il jednako svi smo u prievari
I napokon svijem nama prieti
Jaram novi teži nego stari?

Nedaj, bože pravo toj goneti!
A ti pjevče, tako ti imena
Ne ckni nama svu istinu rieti.

Odgovori: kakva nas vremena
Sad čekaju? šta se nama sluti?
Šta će biti od našeg plemena?

Ali mučiš! al ti s' oko muti
Groznom suzom, jed ti lice masti...
Znadem šta je; šuti, starče, šuti!

Vidiš tvoje Italije vlasti
Varvarskijem četam poharane
Dje neznadu kako će se spasti,

Pa ti znadeš iz koje su strane
Narinule na nju te ordije...
No vjeruj mi, divlje su to grane,

To naroda živo stablo nije;
A u našem kako u rimskom puku
Za slobodom svaki živac bije.

Primi i on s talianskih ruku
I u davno i u novo vrieme
Dugotrajnu uvrjedu i muku...

Al omraze istriebimo sjeme
Omraza nam ništa pomoć neće
Neće teško olakšat nam breme;

Nego ljubav, koja svietom kreće
Pozovimo srcem i ustama
Da nas jednom sajedini veće.

Hoće li se našim molitvama
Ona sklonit? hoće l' njena milost
Za unapried ostati medj nama?

Tada sviet bi uvidio kripost
Naše sile; jug bi od sjevera
Otkupio svoju cielovitost!

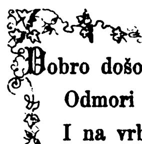
Je li višnja, starče, to namjera?
Ti koji si do božijeg stola
Pokle tvoja izčisti se vjera,

Budućnost se tebi kaže gola...
Pa ti možeš kroz tjelesne sjene
Ukazat nam, šta je božja volja."

— Tako prosjah. — Starac se okrene
Ganut mojim iskrenim molenjem,
I obredno blagosovi mene
Sveštenijem rukopoloženjem.

Adamu Mickiewiczu.

Rim, Marta 1848.

Dobro došo, suputniče brate,
Odmori se od trudnoga hoda
I na vrbe tiburskijeh voda
Štap objesi i gusle poznate;

Zaboravi trnje i kupjene
Koje su ti isciepale noge
Tvrde pute, jaruge premnoge
Znojna jutra i užasne sjene;

Zaboravi sve što te je smelo,
Ugrabilo nebesnoj visini:
Te nam stani, sjedi i počini
A oteri oznojeno čelo.

Znamo, s dušom dugi boj si bio
Srce ti se jeste razpuknulo,
Znamo, svako 'e drvo usahnulo,
Na kog si se putem naslonio.

Ali kada ti nam muku spjeva
Uzdrhtanjem sviet ti odpovjede;
Bolest tvoja svakoga ujede,
Oka nema, suze da ne lieva.

I ja njegda s malog čuna moga
Gledah tvoju korablju golemu...
Slabo ptiče u grmu svojemu
Pjesmu pjevah orla nebeskoga.*)

A desnicu u prostoti svojoj
Pouzdano sada pružam tebi,
Ti me primi i pritisni sebi
I poslušaj ko ti kaže: pokoj!

Pokoj burnoj oholoj pameti,
Pokoj srcu i pokoj strastami,
Sam se sobom skupi u osami
Sam priklekni prid ov' oltar sveti.

To je ona hrid nekolebima
Koja smije uzdržat nam ladju,
Uspokojit unutrnju svadju
I spasenje darovati svima.

Ti k njoj danas pokorno pristupi,
Usta svoja žeravom izcieli,
Te zamotan u zavezih bieli
Novu pjesmu slobodno zaupi.

---

*) Njegda sam u trstanskom časopisu „la Favilla" štampao komad „Dziadi" talianskim stihovima.

Ja za tobom, ko za popom djače
Sveštena ću prepjevati slova,
Navještit ću očekano doba
Svom narodu, što u lancu plače.

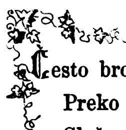
„Ustaj, ustaj plemeniti rode
Zgrabi koplje, oklope, barjake;
Pod novijem znakom zbroj junake
Pod zastavom vjere i slobode.

„Ko prot Bogu i protivo tebi?
K moru bježi Turčin poludivlji
K dubravama Nijemac pužljivi
I gnusni se Madžarin istriebi.

„Slobode će medju tvojih sinova
Uvjek biti domovina prava,
A davna će gospodovat Slava
S Dubrovnika bielog do Krakova.

Livorno 1848.

Često brodar pomnjivi
Preko mora ploveći
Sluša s kraja večerom
Sveto zvono da zveči;
To mu budi spomenu
O dalekom plemenu,
Pa od želje što srce mu para
Plač oblije smućenog brodara.

Tako, gospo preliepa,
Kad ti nebo zagledaš
I u tanke glasove
S biela grla zapjevaš,
Naša duša ledena
Stvori s' odma plamena
I leteći do rodjenog kraja
Put nalazi pozabitog raja.

Bagni di Lucca 1847.

Kada goji
  Danah moji
    Cieli viek;
Al uhvanje
  Svagdan manje
    Goni tjek.

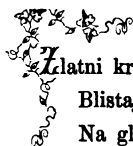
Zaman vjera
  Me ne ćera
    Na dobit,
Kada duša
  Svagdan gluša
    Meće štit.

Eto danas
  Okolo nas
    Sve vrvi;
Moja sila
  Premda cila
    Jošte spi.

Petrogradu

St. Petersbourg 10. Jul. 1852.

Zlatni krovi božijeh hramova
Blistaju se suncem ražareni;
Na glavama lakijeh stupova
Dvorovi se dižu nakićeni;
U koritu mramornih bregova
Ljuta Neva valovima pjeni;
Vrvi narod, trg cieloga svieta
Morem, kopnom ovdjeka doljeta;

A nije se vijek dvostručio,
Crna pustoš krajem je vladala;
Samonik bi jedva zelenio,
Jedva dje bi róda poskakala,
Jedva dje bi ribar zakasnio
Na otoku od nezdrava kala,
Samo zimi vrhu tvrda leda
Zaigralo kolo bi medjeda.

Kojom srećom, kojim li je trudom
Stvorenje se tako promjenilo?

Zar prirodom? zar božijem čudom?
Zar po vragu to se dogodilo?
Niti čudom, nit pakljenim udom
Niti se je tek slučajem zbilo;
Jedan Petar promjenu doćera
A Petra je poticala vjera.

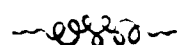
Ona vjera tvrdja od kamena
Štono srce Slavjanina brani,
Stavna vjera udesnog vremena,
Kakvo nebo navlaš za nas hrani;
Ota vjera jednom pobudjena
Već nesmije stajati zamani,
Za njom svud se Slavjanin okreće
I prirodu samu prekomeće.

I ja, brate, od djetinstva svoga
U srdašcu tu svetinju gojim;
Glè maknuh se s briega jadranskoga
Da bar jednom očin vid spokojim,
Da s' nagledam stvora Petrovoga,
Da uskliknem jednoč glasom svojim:
„Odje barem slavski car stoluje!
„Slava Bogu! Slavjan gospoduje!"

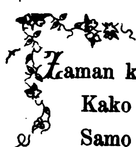
Z bogom dakle gorostazni grade
Slavijanska zviezdo na sjeveru!
Rasglednem li tvoje divne zgrade,
Crkava ti ures i razmjeru,

Tvoje bašte, luke i livade,
Na brodovim trobojnu bandieru,
Tvoga cara, tvoju gizdu dvorsku,
Zemaljsku ti vojsku i pomorsku;

Promislim li čuda i čudesa
Kojima si sve to zadobio;
Onda dignut i sam iz ničesa
Tajna slast mi fata srce tio;
Tvojom slikom jamče mi nebesa
Da Slavjanin štogod prifatio
Za ustati danas iz mrtvila
Oko njega lebdi Božja sila.

Soneti.

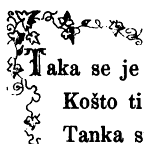

Zaman kvarim ove biele liste,
Kako želja mami me goruća,
Samo ognju tim namećem pruća
A samoga mene rieči tište.

Njih će gledat tvoje oči čiste
Bez da dušu niedna ćut ne hmuća;
Ko svirale kojim neznaš ključa
Svedj će nieme ostati, svedj iste.

Šta da radim? dje su meni Vile
Koje bi mi bile u pomoći?
Dje su meni sve nebeske sile?...

No da predam svoju tajnu želju
Kome ću se molit u nemoći?
— Sliepoj sreći i sliepome Lelju. —

Taka se je ljuba meni hćela
Košto ti si, dušo nesudjena,
Tanka stasa, vitijeh ramena,
Crnokosa, modrooka, biela,

Mudroglava, milosrdna, ciela;
Iz duše ti teče slast milena;
Ti nijesi, kako druge, žena; ...
Zviezda sja ti vrhu vedra čela!

Blagih dana i blažene sreće
Da je meni dopala u dio!
S toga plač mi nigda prestat neće.

A moga' sam ... ja sam sám pustio
Da takova pobjeda m' uteče
Mladost našu sám sam ocrnio!

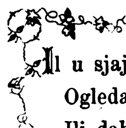

Bjež'te, bjež'te moji brzi dani,
Ja vas neću mlade požaliti,
A ti zoro, tvrdosrdna svani,
Koja ćeš mi najpokonja biti.

Štedi druge i oda zla brani
Oca, koji trudom djecu siti,
I djevojku koja krepost hrani
Za sudjenog momka usrećiti;

Štedi one koji živjet žele
U ljubavi nemisleć o tebi,
Šted' brižljive, lakome, vesele....

Ali mene, pustoj u slobodi
Ni drugome korisna ni sebi
K men' slobodno, crna zoro, hodi.

Il u sjajnoj nekretnoj tišini
Ogledalo ponoćna čudesa,
Ili dahom kom se budi resa
Ljuljalo se u svoj površini.

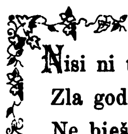
Il uzavriv sliepoj u dubljini
Rastresalo zemlju i nebesa
I osudom nepraštnog udesa
Trud platilo lakomoj svjetini,

Ja sam tebe svedj ljubio, more,
I smirenim duše zadivljenjem
Gledao ti bezdne i ponore.

Paček želim kada moj čas dodje
U najkrajnjim svietom rastavljenjem
Da tvoj talas preko mene prodje.

1847.

Nisi ni ti mogla s mirom proći
Zla godino, do vječnosti tavne,
Ne bješe ti dosta meni doći
Drage varke da m' otkriješ javne;

Nego da sviet sav se osvjedoči
Koliko su rieči ljudske stavne,
Jopet jednom na narod nam skoči
Na djedinstvo matere ni slavne;

I Krakova još jedina strana
Gdje nam slavska sloboda se kaza
Gle pogine, žrtva oplakana.

Tim se slavi udesna ti staza
Zla godino do viečnijeh dana...
Strmile te kletve na dno jaza!

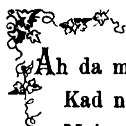
Lucca 1846.

Mnoga suza unutrnjeg jada
U potaji teče mi niz lice;
Kad li bolest na srdašce padà
I uzdasi trče na usnice.

Ali duša, ma kako da strada,
Pristojnosti poštuje granice,
Pa obrazom veselje mi vlada,
I trepte mi radosti zenice.

Tako vazdan u smrtnome boju
Pretvorenu gonim mladost svoju
Čekajući zoru novog doba:

I dok grizem verigu od roba
Smieh me fata, kad mi kogodj reče:
Blago tebi, pokojni čovječe!

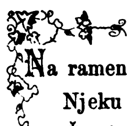
Ah da mi je zaboravit doba
  Kad najprije sretav te na putu
  Moje srce primi ranu ljutu;
  Al nesmijem, nesmijem do groba.

Kad planuvši jednim žarom oba
  Praznu mladost svukudar razsutu
  Skupih nježno u zlatnom ti skutu;
  Al nesmijem, nesmijem do groba.

Druzi moji kad o tebi zborim
  Podsmiehom mi odvraćaju rieči;
  A ja znadem da do duše gorim,

Znam da nemam u najčasnoj sreći
  Pokoj sladji neg što ti govorim;
  Znam da neću draži raj dosteći.

Na ramenu mome naslonjena
  Njeku večer (spominješ se mila?)
  Šetajuć se do vrela studena
  Sva u mislim muče si hodila.

Paka časom klikneš: „gle blažena
  Kako su se nebesa razvila!
  Koja li se duša zatravljena
  Nebi sada put njih raskrilila!“

A ja mislećna taj vez potajni
  Kog m' odkrije tvoj razgovor sjajni
  Cielom silom uprjeh u te oči,

Te božanstva tako s' osvjedočih
  Da nesmiedoh već ti gledat lice; ...
  Viknuh samo: „pomiluj Božice!“

Umorenu dušu kad istrudi
Prazna buka gradjanskog života;
Škrip radila, majstora rabota
Ta i vika svakakvijeh ljudi,

Na odih nam pretieštenih grudi
Onda sama priroda — ljepota
Nakićena divnijeh krasota
Čudesa nam svoja tajna nudi.

Te od vida šumastijeh gora
Cvietnih polja i zelenog mora
Taka slast nam po krvi se lije

Da se mašta očistimo svije,
I opet nas predobije sila
Kojom narav život nam je svila.

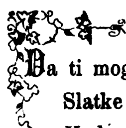
Kad ja gledam tvoje bistro čelo
  Pod čelom se taka pamet krije,
  I razbora tako blago žije
  Da do čuda mene je uznielo;

Kad li gledam tvoje njedro bielo
  Tako srce milosno ti bije
  Puna duše dragoća se lije
  Da do smrti razum mi je smelo.

Paka kako da se oprem tebi?
  Kako strašni da dobijem dvoboj?
  Ko da samnom bude u potrebi?

Pokle slične zatočnici ovoj
  Druge nije, i na svietu nebi,
  Predat ću se: — bar da sam dušo tvoj.

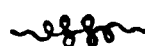

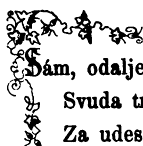
Da ti mogu, draga, prikazati
Slatke snieve kim te pamet sliedi
Kadá noću u najtiših sati'
Nad nam sjaje zrak mjeseca bliedi;

Pa da možeš sama razabrati
Kojom pomnjom srcu mom u sriedi
Sladost kupim kojom me preplati
Il ti riečca, ili ti pogledi;

Slobodno bi sva se rastopila
Ona studen što ti prsi brani
S koje mi je muka prem velika;

Te smiljena na svog ljubovnika
— Da ti čista duša se sahrani —
U naručaj moj bi pohitila.

Sám, odaljen od kućnoga praga
Svuda tražim ali zaman mira;
Za udesom što me svedjer tira
Od nemila bježim do nedraga.

Hoću li se tog izbavit vraga?
Hoću l' igda doć do živog vira
Kud me goni neboriva vira?
Očevina zar mi nije draga?

O, da bogme, jest mi ona mila,
Jest Dubrovnik na srcu mi rana...
No sad vlada njim bezbožna sila

Pa već mrzim do rodnoga stana,
Spomen mrzim što mi srce kosi
I sviet hudi što taj grieh podnosi.

Tihi plamen što mi život dieli
Priličan je slabahnoj svjetnjici,
Što u čistoj crkve staklenici
Jedva mirno pušta zrak svoj bieli;

A nesviestan ja taj plamen cieli
Na visokoj ostavih glavici
Sliepom nadom da svoj okolici
Svietlost dade njegov požar smieli;

U to duhne krutnog sa sjevera
Vihar - bura sa kišom i mrazom
Ta nesmije opriet joj se ništa.

Ona strašno plamen mi rasćera
I presili grozovitom stazom . . .
Jedva pepeo osta sred ognjišta.

Mladosti mi čarovne prilike
  Neprestano lete mimo ćela,
  Modro oko, crn vlas, njedra biela,
  Izmedj ruže listak lovorike;

Ali dušu gone druge slike
  Izvan uza umrloga tiela;
  Skupa sreća, slava nedozrela,
  Naroda mi potrebe velike.

Sve tako me s obodvoje strane
  Sad prošastje, sad buduće mori...
  A sviet bježi i sadašnost vodi.

Nedaj Bože da me to umori,
  Da život mi usahne bez plodi,
  Da od mene spomen ne ostane.

Karagjurgjica,

1847—1850.

Vilo, koja šljepome prosjaču
Prišapćuješ glase neumrle
Da utješi ucvjeljenu braću
Uspomenom od prošasti vrle;
Sada meni, žudjenom pjevaču,
Podaj smjelost, podaj rieči hrle,
Da uzmognem kroza milost tvoju
Sloboditi povjesnicu svoju.

Neću pričat izmišljena djela,
Nit rastrkat kano Bojan davni
Deset sokol' na labuda biela
Deset prsti po guslih ubavni';
Pa koji bi pljen mu tica sniela
Koju strunu tegô prst mu slavni,
Ona bi se sama oglasila,
Pjesmu bi mu sama nakitila;

Volim starca sliedit Milovana,
Brčno perje kršnom na Primorju;
On bo stade učiti se srana
Proputova k morju i k zagorju;

Pa kad začme pjesmu iz tihana
Istinitu spjeva nam davorju;
Deder tako i mi da pjevamo
Štono čisto za istinu znamo. —

Mili Bože na svemu ti fala!
Nije mati rodila junaka
Što je Gjorgja Marica pristala.
Kako momak doraste do šaka
Za njim listom zemlja je ustala
Isčistila sva se od Turaka . . .
Al najveću kada steče silu
Izdaja mu presiječe žilu.

Što god bješe pravica i snaga
Muslumanskom skotu preotela;
Štoli vjera kristijanska blaga
Izcielila vodom svetog vrela;
I koliko pred očima vraga
Ćud narodnja bijaše uzrela,
Sakupila svjeta i vještine,
Sve to jednom i u čas pogine.

Nije tako njegda na Kosovu
Kad s Lazarom srbski vienac pade,
Oćutio narod rob okovu
I poražen tako neostade
Kako riječ kada začu ovu
U čas buknut zorom iznenade:

„Sirotinju Karadjordj' ostavi
„U Njemačku noćas on odplavi.“

Glè Turaka nebrojene čete
Bezuzdanim biesom veće srnu;
Beogradu eto veće lete
Halakaju, ubijaju, grnu:
„Mili Bože, od take nas štete
„Arhandjeli tvoji nek odvrnu!
„Kamo uteć? koža mi se ježi,
„Svi na Savu; — bježi, brate, bježi.“

I na Savu mahom sve narine
Muško, žensko, golemo i mlado,
Te po vodi preplašeno gine
Kano ludo jaganjaca stado;
Ko niz brieg se spušta i niz stine,
Ko do ladje utiska se rado,
Ko u Savu da prepliva skače
Ko se kune, ko viče, ko plače.

Ali kišom jesenjom naduta
Hitra Sava kolovratom vije,
Što godj joj se namjera kraj puta
Smrtonosnim valovima bije,
I sve veća poplavica ljuta
Svu u Dunaj biesnu silu lije;
Novo breme on da nosi neće
I silom joj silu tu odmeće.

A oblak se sa Avale diže
  Mračni, crni, sa kišom i tučom,
  Sve Vračara glavice dostiže,
  Sve ogrće otoke obručom;
  Eto vihar spušta se na niže
  Grmljavinom i trjeskovim lučom;
  Plamti munja, gromovi se ore
  A planine tresu se i gore.

Tako djegodj sinjoj na pučini
  Jug i sjever kada boj zameću
  Valovi se zbune u dubini,
  Vrve pjene, i na zvrk se meću,
  Strašno buči urnebes u tmini
  A trjeskovi svuda nebom kreću . . .
  I pomorcu biednome iz oči
  Mnoga suza skrovito se toči.

No hrvanjem dugim umorena
  Priroda se sama jurve tješi;
  Sa Dunajem Sava pomirena
  Staru ljubav povratiti spješi;
  Samo jošte tjelesa studena
  Mutna voda tamo amo mieši . . .
  Beograd se samo bieli hudje,
  Na njemu je jur zlamenje tudje.

A ko tamo u sred Ciganlije
  Ljuto cvili, žalosno tuguje?

Samohrane tu matere nije
Da za sinom jada jadikuje;
Ni za bratom sestra se nevije
Niti mlada vojna spominjuje;
To su jači nego ljudski glasi
To su Vile besmrtne uzdasi.

Eto Vila na klisuri stoji
Dugom bielom haljinom uvita,
Vranu kosu vjetar jojzi goji
Raspuštenu niz ramena vita;
Grdnu ranu što joj prsa dvoji
Krstonosnim barjakom prihita,
A na rajskom oplakanom licu
Mladi mjesec nosi i danicu.

Izza strmih tatranskih planina
Djedove nam ona još izvede,
I do plodnih dunajskih ravnina
Srodnom puku u naručje svede,
Tu poganskih izčisti ih tmina
I Spasovom zakonu prevede,
Tu im prostre do mora Baniju
I veliku srpsku Županiju.

Ma nesloga, Slavijanska dika,
Medju braćom odmah luč zapali,
Te ustade čovjek na ćovika
Mlad na starca, na velikog mali,

Sina s' otac plaši ko krvnika,
I na oca sin će da navali
I što tako jedan drugog bije
Meko Grče zarobi ih svije.

Al na poziv Vile posestrime
Gle razvije Nemanja zastavu'
I kraljevsko prisvoji si ime
Ovienčajuć svetom krunom glavu;
Tada svane ono zlatno vrime
Koje srpsku tak uzdigne slavu
Da s' i danas po svijetu priča
O Nemanji i o Nemanjića.

Tada s Rima grada vječitoga
Blagosovi božjeg sveštenika
Posvetiše kralja srbinskoga;
Tad s Solima, Spasova grobnika,
Dodje brata da ovienča svoga
Prepodobni hristjanski vladika
Božja sluga, Sava svetitelju,
Srpske zemlje praprosvetitelju.

Tada s brda rude skupociene
Obilnosti zemlju nasipahu;
Svete Lavre divno sagradjene
Ponosito nebu s uzdizahu,
Zakonima ćudi uredjene
Blagosovom narod vodijahu;

Tada vojska, srpsku pod zastavu
Svu slovinsku podstavi državu;

Pa i zlamen najpre što u slavi
Resijaše rimskog vladatelja,
A pak vienac opasa krvavi
Njemškog Karla, veljeg gonitelja,
Tada srpskoj počine na glavi
Car Dušana silnog boritelja. —
Ko da Srbu otme slavu staru?
Ko l' da s' opre Silnom našem caru?

Kuku lele! ko s nebeskog stana
Plač sirote vidi i udove
Taj proklestvo usliši Dečana
Što ga mreći na sina pozove,
I on sruši kraljestvo Dušana
Kano mravi najslablje domove,
A Lazaru na nebu predade
Vienac koji na Kosovu pade.

I zaludu braneć ga pogine
Jug Bogdane s devet Jugovića,
Zalud jasan kano plamen sine
Mač viteški Miloš Obilića,
Man padoše sa njim junačine
Golubanić, Kosančić, Toplica;
Bog uzktije da čvrsta im šaka
Bude strta šakom od Turaka.

Tad pod strahom divljih Jenjičara
Izseli se lik od Vila sveti,
Samo ona koja pjesme stvara
U pitomi Dubrovnik doleti,
I vještinom udesnih guslara
Narodnju nam nevolju posveti,
Ta i meni sad na krilu stoji
Mjerilom mi sve riječi broji.

A ostale bez hljeba, bez soli,
Svaka bježi kud je ćera muka;
Koju srce od milosti boli
Sliedi trage Branković unuka,
Koja boja i megdana voli
Hrabri srce Zmaj Despota Vuka,
I kad Marko na zemlju se zgruva
Udesni mu buzdovan sačuva.

Dugo ona na svijetu čeka
Da se djetić takovi porodi,
No prolazom godina i vieka
Sličan njemu momak ne dohodi;
Utješi sve od oruža zveka
I nestade borbe o slobodi;
Samo djegodj gorski cviet proklica
Hajdukova kuća, kabanica.

Po polju se razbiesniše Turci
Nasićeni blagom u gradovi';

A planinu stisnuše hajduci
Gladni, žedni, a ma bez okovi;
Prenuše se paka gorski vuci
Uskrsnuše srpski vitezovi
I Petrović iz Topole sine
Da prosvjetli obraz domovine.

Ko njegove veličajne boje
Da dostojnom riječi spovjede?
Dje drugove vodi Gjorgje svoje
Svud im slave slavu i pobjede;
Oni nikog vraga se neboje
Dok takvoga vojevodu sliede,
On se Turcim javlja mrsko lave,
A Srbljima bielo jagnje slave.

Tad, ko mati rodjenoga sina
Domišljatom ljubvom odhranjiva,
Uzme Vila hrabroga Srbina
Obranom ga nebeskom pokriva,
Njom on slomi zastavu Turčina
Njom iz ognja izbavi se živa
Pod Rudnikom, na polju Mišaru
Na Sjenici, Drini i Vračaru.

Kak mu pukne puška s Beograda
Glas podade sa Dunaja tija,
Odmah s Save, sa Morave tada,
Uzdigne se butun Šumandija;

Svim narodom jedna glava vlada
A šta radi mlada Srbadija
Začudi se sedam kraljevina,
Zadrma se turska carevina.

Dosta ste se Turci veselili
U srpskijem gradovima bieli',
Djevojak' se dosta naljubili,
Dosta srpske pšenice najeli,
Srpsku čast te dosta pogazili,
Dosta biede svake ste iznieli,
Al na sebe sami navaliste
Kad grjehotu Bogu učiniste.

Šabče grade, mali Carigrade
Dobro njegda u tebi bijaše,
Kroza te se, moj golemi jade,
Od jordama proći nemogaše
Od zuluma aga' i posade;
A kad age raji dodiaše
Skokne raja sa četiri kraja
Otme Šabac na sramotu Daja'.

Prem bi bilo da na jednom mjestu
Kolo sreće za svedj s' utemelji.
Ona ćera u okolo čestu
Svačjoj redom odgovara želji;
Ko sad cvili biću u zločestu
Skoro će mu svanut dan najbielji,

A najgora popasti će tu ga
Sirotinjskom plaču ko se ruga.

Gle s Mišara polja širokoga
Izlećuju dva gavrana vrana,
Prograkuju s kljuna krvavoga
Vjernoj ljubi Kulin-kapetana:
„Ti nečekaj gospodara svoga
„Mlada kado, kod praznoga stana,
„Ubi njega ta Gjorgjina šaka
„A šnjim pade cvijet od Turaka.“

Ljuto kune mlada Kulinica
Kube vlasi, grdi lica biela,
A prograče gavran crna tica:
„Kuni, kuni, nigda neuklela!
„Tako kune njegda i Milica
„Kad je sreća Lazara odniela,
„Tako kune mnoga srpska mati,
„No čas dodje da sve Turčin plati.

To gavrani zlokobnici vele
Paka crna razigrahu krila
Kud ih mame mrcine debele
Da s' nažderu turska mesa čila;
Gle im danas užine vesele,
Gle im ručka i objeda mila,
Na tri strane naš se barjak vije
Proti Bosne, Niša, Arbanije.

Bježi pred njim Drina valovita
No krvava mukom se razlija;
Sva je mutna, sva je šarovita
Od čuraka, čalam' anterija,
Od saruka, jéčerma i kita,
Od čizama i od jemenija,
Od turskijeh svakih neprilika
Mrtvih hata, mrtvih konjanika.

Otud vojsku Karagjorgje vodi
Šnjom napada na sjeničko polje,
I Pećkoga Pašu tu nahodi,
Te sustade da se šnjim iskolje
Krstu na čast i na čast slobodi.
Nasloni se Paša na Priepolje
A u pomoć srpskoga vojnika
Brdjanine podigne Vladika.

Stade vriska hatova jezdača,
Stade praska svietlih dževerdana,
Stade zveka sabalja i mača,
Stade cika zrna tog pušćana,
Huka buka topova kartača,
Piska, jeka, samrtnijeh rana,
Alah! hurah! veselo junaci!
A barjaci kano i oblaci.

Medju vojskom prostora nestane,
Prah se digne gore do oblaka;

Kad li vojska na vojsku napane
Konj na konja, junak na junaka,
Dobri momci, srce im se gane,
Pa drug druga grli do sumraka;
No nediele dare ni cjelove
Nego rane vriede i okove.

Djegodj Gjorgje udre sa Srbima
Sve pred njima razsječeno pade,
Pade Paša sa Arnautima
Od tisuće niko neostade;
Nad trupinam turskim, Brdjanima
Podunavac bratsku ruku dade,
Bratsku ruku što četiri vieka
Crnogorac sve je zaman čeka.

Tad na razglas junačkog inata
Nemanjića oro dvojeglavni
Na klisuri kriepkog Beograda
Otrese se od okova tavni';
I na bedem slobodjenog grada
Jednom pandžom diže krstaš slavni
A pak drugom koprenom uvite
Zlatne ključe Bosne kamenite.

Samo, dje je sreće bez nevolje?
Na Deligrad Turci udariše
I s nesloge naše i zle volje
Is pod Niša grubo nas razbiše,

Bježe naši, ko zna brže, bolje,
Dok Moravu bjegom prebrodiše;
Onda Gjorgje u pomoć priskoči
Novom vojskom tvrdo ih podboči.

Ali Turci sve bolje, sve jače,
Svoje čete na Srbiju šalju,
Sve se jedne za drugim dovlače,
Da do zadnjeg Srbina iskalju;
Koliko ih po Bugarskoj skače
Da se opre moškovskome kralju,
Koliko ih Crnomorju prieti
Sve to sada na Srbiju leti.

Tako često na moru se vidi,
Kad valovi dje se natiecaju
Uzastopce jedan drugog slidi
Gomile se treskom dovaljaju;
Sve se more u pjenama ridi,
Spile mu se bukom odzivaju,
Sad će misliš vas kraj razlomiti
Primorje će cielo potopiti.

Al na kraju boju obiknute
Čekuju ga crne klisurine,
Kad li lupne u njihove skute
Vas se zdrobi, smrvi, skrši, zgine,
A vraća se kroz razlike pute
Vas zasramljen svoje u dubine,

Pa na slavu tog kamena naga
Još ga viencem kiti morska vlaga.

Vitezovi što Srbiju brane
To su prave morske klisurine!
Pa uzaman oda svake strane
Sva Turčija na suprot im rine,
U tri ljeta ni za ped negáne
Karagjorgja niti junačine
Hajduk Veljka, Protu Nenadova,
Moler Petra, Miloš Obrenova.

Ama čudo slavnijeh poćera
Gane svakog ko se junak rodi;
Zabrine se carstvo od sjevera
Djeno samo Slavjanin gospodi,
Rusku s Srpskom jedna veže vjera,
S našeg ona koljena ishodi,
Te Rus pošlje svoje hrabre sine
Na obranu srpske domovine.

Tad od straha jur oslobodjene
Vratiše se Vile umjetnice;
Sobom vode s zemlje odaljene
Dositeja mudroljubno lice;
Kak on piše knjige naučene
Kako dira blagozvučne žice,
Zamisli se svako od mudrosti
Pomami se zemlja od sladosti.

A posmjehom nebeskijem nada
Srpskoj Vili lice obeseli,
Ona veće ko da vidi mlada
Od buduće slave danak bieli;
No što čeka da od davna jada
Ljubimac joj ranu iscijeli,
Novom strielom srce joj probode
I nove joj nabavi nezgode.

Kako nakon desetljetnog truda
Gjorgje stane da si znoj otere,
Svud slomjena gleda srpska uda
Ženski jauk svud mu srce dere;
Ovdje starci, djeca viču tuda
Plaču ljube, proklinju matere;
Odsvud zemlji prieti tursko žvalo,
A junake polje progutalo.

Još na bielog orla rusinskoga
Udre crni oro sa zapada;
Izlego se brda vrh morskoga
Iznenada raspe krila mlada,
Uspenje se stola do carskoga,
Sve orlove, lavove nadvlada,
Pa namisli u velikoj fali
Bjelom orlu gniezdo da zapali;

I okrunjen vojskam nebrojeni'
Preko medje strašno se raskrili...

Sveta Moskva gori u plameni,
Plameni su perje m' isparili;
Al usplamti gnjevom car ledeni,
I da silom crnca svom nadsili,
Da si gniezdo oslobodi vaja
Iz čeljusti spusti turskog zmaja.

Tad dva vraga Gjorgju pripadoše,
Jedan licem lije poklisara
Što slobodu dodje da pomože
Po promislu moškovskoga cara;
Drugi božji svetitelj je (Bože!)
Krstu lanac kuje sa oltara;
Ti stadoše Gjorgja da svjetuju
Svojim jedom dušu da m' otruju.

— „Rus i Turčin mir su već sklopili
„Šta ti čekaš? kakve li pomoći?
„Sam li ćeš se opriet turskoj sili?
„Bježi, jadan, dokle ti je moći!
„Radi tebe sva Srbija cvili,
„Ukloni se, jad će i š nje proći."
Jedan veli: „to je carska volja"
Veli drugi: „božja to je volja".

Svako slovo Gjorgju srce sieče,
Svako pamet nesviesti mu puni;
A napokon „koja fajda?" reče:
„Višnja volja treba da s' ispuni!"

Pa ko hajduk što se noću kreće
Pre no zorom nebo se okruni,
Skupi jakost, srce u se stisne,
I Savom se na ladji otisne.

Zaman Vila na udesnom času
Novijem ga namamam obkoli,
Pramen vlasi niz ramena razsù
Zakune ga silom njedar' goli'
Groznim suzam rajsko lice zasù,
Da se s jada sámo nebo boli;...
Bez sviesti ga, sliepa, bez pameti
Preko Save odne udes kleti.

A samotna na vrh Ciganlije
Osta Vila da nevolje broji,
I krstašom odbačenim krije
Grdnu ranu što joj prsa dvoji.
Te ovako u sve glase lije
Ljutu bolest, koju srce goji:
„Kuda Gjorgje? od Boga nenaša!
Srpsko sunce kuda si mi zaša?“

„Koja te je napast osliepila
Dje li bježiš ludo bez potrebe?
Ni li ovo zemlja tvoja mila
Kojojno si posvetio sebe?
Nil' se s tobom ova čeljad bila?
Nil' s' uzdigle njine ruke tebe?

Kako si im ljubav naplatio
Sirotinju kako l' ostavio?

Oj slobodo, sama ljudska falo,
Malo li se za te proli krvi?
Svakih žrtva položi se malo?
Malo narod za te se izmrvi?
Pa je sve to sad u ništa palo!
Pa se mora vratit zulum prvi!
Je l' moguće da te baš išćera
Samog Vožda mama i nevjera?

„Neumrla ti si ći božija
Za vječnosti divno porodjena,
Pa tvoj požar kako zemlju zgrija
Zemlja biva s njega ražežena;
Tvoje lice jednom dje zasija
Ropskog nije strašiti se pliena;
Kada prispie uredjeno doba
Ti junakom gradiš tavna roba.

„Nu, kudgod se Gjorgje ti skitao
Grieh u srcu sobom svud nosio!
Iz tavnice jedva istekao
Po sjevernim burjam se lomio!
Tudje ruke sramno cjelivao,
Slana hljeba milostinje jio
Pa kad rodnog kraja dostignuo
Bez svjedoka tavno poginuo!“ —

Kako Vila tvrdu rieč izusti,
Nad Srbijom ona se razžali;
Oko sebe skupi oblak gusti
Da s' ukrade žalosnoj obali,
I sudbini samoj zemlju pusti,
Koj se opriet svi su trudi mali;
Pa ko tica kada brzo prhne
Put svog neba lahka se odvrgne.

Sada Bože jada golemoga!
Da je kome stati te gledati
Gledat pasju vjeru neznaboga
U Srbiju kada se povrati!
Goni Ture kmeta i uboga,
Grabi, globi, prebija i mlati,
Djegodj handžar i kuburu znade
Tu s oružem i gazda propade.

Nasitit ga neće niedno blago
Niedna tuga neće da ga gane,
Nek je njemu što je srcu drago
A naroda makar da nestane,
Sve ostade odrto i nago,
Gusli, zvona, svaki glas prestane...
Od njegove krute divljačine
Ciela zemlja propada i gine.

No je srpska zemlja sobom jaka
Slovinski je narod ustrpljivi;

On će podniet jada svakojaka,
Šuti, trpi, mučno se protivi,
Al u njega duša od junaka
Uzavri li, sav je oganj živi,
U osveti lica neodvraća
I ukupno sve krvnike plaća.

Tako djegodj sredi tihe noći
S vinolozne Vesuva planine
U jedan mah strašni plamen skoči
Ćera nebu ognjevite stine
A niz brdo živu vatru toči
Te ispod nje svako živo gine;
Ta gradove obara i krije
Erkulana, Pompeju, Stabije.

Oj Rudniče! vječna tebi slava
Vječno bio puku u pameti!
Najpre tvoja zaplamta nam glava
Plamenima krst-barjaka sveti',
Pa i druga užasna poplava
Iz krila ti najprije izleti,
I pod bičom sgrušenom narodu
Opet davnu predobi slobodu.

Slava tebi srpska zemljo stara!
Vječitijem tvojim planinama!
Slava šumam tvojim punim čara!
Nepredielnim tvojima vodama!

Slava suncu djecom koj' t' obdara
Silnom srcem, silnom mišicama!
S njih mi sjaje tvoje carsko lice
Svedj veselo kano vid danice.

Dugo si se u smrtnome boju
Sa slobodom junački hrvala,
Kadgodj ona skrši silu tvoju
Kadgodj sama pod tobom je pala,
Al nagrada krvavom ti znoju
Ostade ti vjekovita fala,
I od tada kano kume mile
Obje ste se vavjek posestrile.

A i tvoje da je slavno ime
Knez Milošu dokoli je svieta!
Otačbina u najteže vrime
U samome tebi nadje svjeta,
Tvojom glavom i junačtvom tvime
Narodnja se ispuni osveta...
No pokle si toli slavan bio
Kako si se opet ocrnio?

U dubokom srcu ti s' izleže
Ta prokleta želja samovlasti;
Ona ćud ti cijelu ražeže
Pougasiv milostive strasti:
Na oči ti zavjesu zaveže,
I sliepa te zagna do propasti;

Gle i krvi pravednijeh ljudi
Još ti ruke kipe odasvudi.

Ma je slaba svaka ljudska sila
Koju ljubav ljudska ne podpire;
Samosilju sam Bog lomi krila,
Sam Bog ruku narodu prostire,
Pa odakle slazi vlasti žila
I pedepsa odatle izvire,
S tog ćeš kazat na očigled svietu
Tvojim stidom opću srpsku štetu.

No pre treba da u ludom biesu
Budeš preša sve razbora grane,
Da zakone što od Boga jesu
Pod noge si metneš poplesane,
Pa kad tužbu na tebe uznesu
Ljudskog srca sve najživlje strane,
Kojom mjerom sudio si bratu
Tom ćeš mjerom i sam dobit platu.

2.

Liepa ti je moškovska ravnica!
Trava raste viša od čovjeka,
Nada travom žutelj i modrica
Kade stepni vjetar iz daleka,
A ljeptira, buba i mušica,
Zuje zuka, sitna zveči zveka,
Te s miline, čuda i divote
Zasuzi ti s' oko i nehote.

A ma čedo strmih naših gora
Mučno će se tamo obiknuti;
Svedj će slušat šušnju svojih bora,
Svoje brdo svedj će ćet glenuti,
Bez njih mledni, sahne do umora
Pa i znao da će poginuti,
Nesme žecu srca nadrvati
I k južini valja da se vrati.

Četvrto je veće teklo ljeto
Kako Gjorgje pomamljen ostavi
Očevine srpske mjesto sveto
I s Njemačke u Rusku s' opravi,
Pa skitanje omrzne mu kleto
I s nova se na Dunaju javi
Bistrim okom visokoga čela
Srcem punim viteškoga djela.

Sitne tmine nebeskoga svoda
Već bježahu iz pred novog zraka,
I bojama različita roda
Stvar slobodno treptijaše svaka,
Glasne tice na rastoku voda'
Pripjevahu predobita mraka,
I ko vojno s milosnoga stana
Izhodjaše liepi kralju dana.

On s prestolja rumenog istoka
Svakom siplje u srce veselje,
I vrlinom životvornog oka
Pomladjuje čovječanske želje;
Ali niko tog nečeka roka
I ne tješi njime sve dreselje,
Kako putnik koji dušom ište
Zavičaja mileno zemljište.

Slatkim Gjorgje pogledom zafali
Zrak ljubljeni što mu kraj odkrije

I u prvi čunak se uvali
Za doteć se liepe Šumadije;
Raduju se tog Dunaja vali
Da na njima srpski junak plije;
Dunaj voda, ljubav Slavjanina,
Rado nosi viteza Srbina.

Voda briegu skoro ga doćera
I na suho skokom junak skoči:
Tu ga nova namjeri namjera,
Uspomena roj ga tu obtoči
Davnih ljeta, turskijeh poćera,
Trudnih dana, nespavanih noći,
Već i vojske uredjene k boju
Vidi vrvljet na zapovjed svoju.

Vidi rede turskijeh šatora
Dje se biele kako labudovi;
Vojska spravna kreće se s tabora
Pred njom jezde age i begovi,
A busiju hvataju sred gora
Tu čekaju Turke sokolovi,
Busije su svedj im vierne bile
Srbina su svedjer zaštitile.

A najprije.... još u doba mlado
Oj spomeno od ljubavi svete!
Vidi sebe momče golobrado
Kako kad ga prva sreća srete!

U Jagnjilu igra kolo rado
U kolu je Jelka, milo diete,
Sve je kolo Jelka nadvisila
Lijepotom svega je zanila.

Pa kakva je, da je bog sahrani,
Tanka stasa, uzrasta visoka,
U njedrama dva goluba hrani,
Dvije grle u oba si oka,
Dva kosova vrhu kosa vrani',
Dva slavuja do svakoga boka;
Kada ide, kada se pokuči
Sve žubori i pjeva i guči.

Kako Gjorgje u kolu j' ugleda
Sviest izgubi, probode ga striela,
K njoj bi odmah, ali stid mu neda
Neda strah mu, srdita je Jela . . .
A sad šta će? zubom on ujeda
Zlatu dunju, kako g' uči želja
I hvatav se u kolo do mlade
U ruke joj kradimce predade.

Prima j' ona a sva se rumeni . . .
Tajnu ljubav javlja znak iskreno:
Kako dunja ranom se crveni
Tako srce momka j' izranjeno;
Turi Jelka u skut je svileni,
Zaigra joj srce pomamljeno,

Neda ljubav da se ljubav gubi,
Zaljubljeno hoće da odljubi.

Znade Gjorgje topoljsko čobane,
Da bi zaman Jelku on prosio,
Pa sve misli razmišljati stane,
Sve mislio, jedno domislio.
Skupi svoje mlade Topoljane
Jagnjilo je njima obkolio;
A on uze žicu tamburicu
Da izmami Jelu siroticu.

Te zapjeva: „hodi meni draga,
„Ja ti nosim koprenu od zlata
„Da te noćna neubije vlaga“ . . .
Pa osluša škripljaju li vrata
Ali to mu ništa nepomaga.
„Ja ti nosim papuče od zlata
„Da te rosna neumori trava.“
Pa osluša . . . a sve tiho spava.

„Dodji meni moja sudjenice
„Ja ti nosim prstene od zlata
„Po zakonu de ti ljubim lice.“
Pa osluša . . . . al se lome vrata,
Zasija se nojca od Jelice . . . .
On je metne za se na dorata
Kaišom je oko srca sputa
Pa s družinom mahne preko puta.

Momci misle nevidi ih niko
Al ih sestra Jelina poznade;
Stade budit selo svekoliko
„O jagnjiljci, žalosne vi mlade,
„Što ste tvrdo zaspali toliko?
„Crni hajduk Jelku nam ukrade"
Te Jagnjiljci mahom uskočiše
U poćeru za njim odletiše.

Dobri konji a bolji djetići
Topoljane skoro dostignuše;
Nedadu im oni napried ići
Sjaju sablje, puške oganj puše,
Zvižde zrna, lete smrtni tići
Krv se lieva, mrcine se ruše,
Tu Jagnjiljcim loša sreća biše
Najboljega druga izgubiše.

Tako junak s Jelkom im uteče
I prispie zorom u Topolu,
Tu popo im blagoslov izreče
Po zakonu da s' u bračnom kolu.
Gjorgje s Jelkom liepi porod steče
Liepu diku srcu si oholu,
Porodom se tijem zemlja dići
I nada se da je pak usrići.

Ganut junak od te uspomene
Zaigra mu srce u prsima

On se meće do zemlje crvene,
Cjeliva je sinovnim ustima,
Pa zakliče: „primi, mati, mene
„Sina drži kriepkim u njedrima,
„On je došo da te digne s jada
„On je s tobom već za viek sada“.

Rekao bi da na ljupke rieči
Crna mu se zemljica odzove,
Gle ustaje i ljepši i veći
Po žilam mu teku sile nove;
Vrana kika rudi se niz pleči
A igra mu vjetar u brkove,
Oko srca barjak pas se vjie,
Vire š njega dvie ognjene zmije.

Uzrastom je viši najvišije'
Junačkiem širok u plećima
Okom strieli zenica s crnije'
Da u orla nije para njima;
Jednom barem ugledo ko ih je
Onaj drugo što da gleda nima;
A nepoznan tada s zemlje tudje
Karagjorgje u Srbiju udje.

Sred zarasle dubrave spletene
Stupajem se laganim uputi,
Dje bor ćera kite svedj zelene
I vrhom se vita jela žuti,

Lipe, hrasti, lješke uvijene
I javori granica' razsuti'
Kako gustom za sunca koprenom
Njega sitnom tu sakriju sjenom.

Tu od cielog svieta u osami
Svaka ljudska treska vječno muči;
Lomeći se samo po granami
Jaki vjetar i dan i noć buči,
A potajno djegodj u šumami
Divlji golub o milosti guči;
I romonom pokraj rosne trave
Pretaka se žubor od Morave.

Hrži ždriebac pustoj u slobodi,
Oštru grivu prek hrbata meće,
Uhom striže, noždram dim izvodi,
Ustim pjeni, repom u luk kreće,
A kopitom živi oganj plodi,
Vas u vatri, znoj mu s dlake teče;
Hraste lomi, kamenje obara,
A Moravi vriskom odgovara.

Te preplašen na taj oglas kruti
Zec brižljivi i košuta plaha
Izlećuju izza strmih ljuti'
Kak ih ćera unutrnja straha;
Preko plota skaču, preko puti,
Bez obzira, jadni, bez odaha,

Dalje, dalje, da se dje uklone ...
Od strašila što ih tudar gone.

Gjorgje ide ništa negovori
Sav zadubljen u visokoj misli,
Sva mu duša u očima gori
Na čelu mu svi se luci stisli;
U srcu mu ljuti boj se bori
Oda svud ga ratovi pritisli . . .
No gle časom svedri mu se lice
Ustreptieše radosti zenice . . .

Jel' to jeka bielih labudova
Koji zorom u vodi se miju?
Jel' to krika sivijeh orlova
Koji s' nebu po visini biju? —
Nije jeka bielih labudova
Koji zorom u vodi se miju;
Nije krika sivih orlušina
Što se viju nebu po visina';

To je pjesma puka srbinskoga,
Čobanin je u vas glas izvija:

Mili bože čuda velikoga!
Kad se hćaše srpskih u nahija
Da se svrne zakon od razloga
I da nova postade sudija,

Rad nebješe Turčin izjelica
Rada bješe Raja sirotica.

Raja globa davat već nemože
Ni trpjeti Turke zulumčare,
Uzavrela krv joj ispod kože
Neće da zna sile ni prievare;
Zeman dodje da se krst pomože
Svaki svoje da pokaje stare,
Kad l' ustade motika i kuka
Bit će Turcim po Srbiji muka.

To vidješe oni s Beograda
Skupiše se svi sedam dahija
Pod kapiju prema Carigrada,
Aganlija, kučuk-beg Alija,
Mula Jusuf, dva Fočića mlada,
Derviš aga gradski tajingjija,
Sťarac Foćo od stotine ljeta
Da svi čuju Mehmed-age svjeta.

„Hajd', „on viče“ vojsku mi skupimo
„Na svu silu mekijeh dukata,
„Pa mi vojsku liepo razredimo
„Na četvero, ko četiri brata;
„Sve knezove srpske posjecimo
„Sve do lude djece bez indata;
„Onda će nam raja dobra biti
„Onda Turke dobro poslužiti;

„Dok ja gledam Gjorgja tog crnoga
„Sa Topole ponosita sela
„Da on dvori cara njemačkoga,
„I kader je s Varadina biela
„Izgnat silu praha i olova
„Napast na nas, s vedra neba striela,
„Dok ja taku zmiju ne otrujem,
„On pašuje a ja subašujem.“

Zivne tada dvanastero sluga
I Uzuna Kafedžiju svoga:
„Sokolovi, vi dvanaest druga
„Uzjašite konja krilatoga,
„U Topolu letite sred luga
„Nebil' Gjorgja zgubili crnoga;
„Akoli vam hajduk sad uteče,
„Neka znate, dobro biti neće.“

Kad to čuše dvanaest delija
Odmah dobre konje posjedoše
A pred njima Uzun kafedžija
U Topolo uprav otidjoše
Pre no sunce na nebu zasija
I Gjorgjine dvore obidjoše,
Na osvitak nedjeljnoga dana
Udariše s obadviju strana.

Ali ko će zmaja prevariti,
Ko li njega spavačiva naći?

Naučan je Gjorgje uraniti
Prije zore iz kuće izaći
Pomnjivo se okol' obazriti,
Pa on gleda što se otud vlači
I nehtjede javiti se s lica
Javila se mlada Gjorgjinica.

A kad junak dušmane izbroji
Pušku hvata, ništa negovori,
Ide medju dvanaest čoban' svoji
Na po glasa ovako im zbori:
„Der na noge sokolovi moji
„Izćerajte svinje iz obori'
„Sad il nikad mene poslnšajte;
„Složno, braćo, zrnom pogadjajte."

Da vidite grdne turske jade;
Netom crni hajduk riječ reče,
Zemlji pade, pušci oganj dade
Puče puška, ostat pusta neće;
Kafedžija sa Kulaša pade
Ranjen pade, mrtav se nekreće;
U to puče dvanaest pušaka
I pogodi dvanaest Turaka.

Šalje Gjorgje knjige na sve strane:
„Svaki svoga ubite subašu."
Kad li knjiga knezu kom dopane
Svaki namah Gjorgja poslušaše

Svaki skoči na noge lagane
I oružje svietlo prepasaše,
A subaše, svaki svog, ubiše
Žene, djecu, u zbjegove skriše.

Kad je Gjorgje Srblje uzbunio
Djegodj ruka junačka je pala
Sve je turske kule oborio,
Umorio velika i mala;
Zemlju s Turcim smrtno zavadio;
Turčin misli da je raja šala
Al je raja gradovima glava,
Usta raja kô iz zemlje trava.

Trči Gjorgje od grada do grada
Dok je zemlju krstom prekrstio;
Kad li junak Srbijom zavlada
I svojim je krilom zakrilio
Od Kosova ća do Beograda
Onadar je Drini govorio:
„Naskoro ću i tebeka proći
„Slavnoj Bosni u spasenje doći".

„Mili Bože, na svemu ti fala!"
Kliče junak, suze ga obliše,
„Kakva me je pjesma prepjevala!
„Ota neće poginuti više
„Dokgod zemlja nebude propala;
„Blagom kobi i vjetar mi diše;

„Da je sreće koliko imena
Nebojim se najcrnjeg vremena“.

U to mu se na desnoj objavi
Siromašna prosta kolibica,
I tamo se odmah on upravi
Željan vidjet iskrnjega lica,
A na pragu skoro mu se javi
Ostarjela slaba domaćica:
„Slava Bogu!“ putnik veli njojzi,
Ona njemu: „Gospodi pomozi“;

„Je l' ti teško putniče neznani
„Po gustome grmu putovati?
„Počini der malko u zastrani
„Pokoj će ti sile pridodati,
„Stan je prazan, svi su mladji vani
„Sama osta nevaljala mati,
„Al se neboj i ona će sama
„Dobar ručak prigotovit vama“.

Kak' doreče pomnjiva starica
Čisti stolac njemu tu iznese,
Pa otide s punijeh košnica
Da mu pčela slatki plod istrese,
Još mu stavi da razvedri lica
Rujna soka vinolozne rese,
I prastare znake od milosti
Brašno i sô, kim se časte gosti.

Naglo junak za stolom zasjeda
  Prekrstiv se prije po zakonu:
  „Koli sam se takovog objeda
  „Uželio“ klikne „u progonu!
  „Blagosovljen ovaj kusak meda
  „Fala t' babo, liepom na poklonu,
  „Tako ti se, babo, pčele mile
  „Do godine dvojno razroile!“

„No eto me sad kod svoga roda
  „A u krilu očevine svoje,
  „Djavoljijeh neznam već nezgoda,
  „Što no dušom željah, sve je moje;
  „Ova zemlja meni život poda
  „I na njoj mi veće noge stoje....
  „Oh da mi se lica' nagledati
  „Milenijeh pjesam' naslušati!“

Onda skokne noguh na lagani'
  I težačke kose se dofati,
  Zaleti se letom po poljani
  Odkud čuje mobu pripjevati:
  „Zaran mobo, do kraja zarani
  „Za krajom su darovi bogati,
  „Navali der mobo moja pod veče
  „Bit će vama šugav jarac doveče“.

To bijaše moba Vujičina,
  Pridjoše mu o Petrovom danu

Sa bližnijeh sela i dolina
Momci, mome, žetvu da dožanu,
Gledaj lica, svietlijeh haljina
Gledaj mušku, gledaj žensku stranu,
Kitni momci, djevojke vesele,
Redom srpi srebrni se biele.

A predhodi svijem krasna Neda
Naćera se za njom narod cio,
Ona reče, ko joj prodje sprieda
Da bi onaj nje sudjenik bio,
A ma često s pod pazuha gleda
Je li joj se Milan približio,
I kad vidi, da je svim na čelu
Srpom štedi šenicu uzrelu.

Tadar Gjorgje njima se pridruži
Bez odmora žanje do večera;
Inade se, da ga nadžnju muži
A nikomu nije ni primjera;
Bojnih mišic' on se ljudski služi
I do kraja mobu sam doćera;
Znoj mu kipi niza svaku dlaku
A svi divnom čude se težaku.

U to sunce zapadu s' obrati
Produlja se veće sjena blieda,
Sunce nesmie od žalosti sjati
Dje trud i znoj ljudski toli gleda.

Sam samrtnik uzdahom ga prati
Oko mu se ociepiti neda,
Sutra, ko zna, prije novog zraka
Zgrabit će ga nemoljiva raka.

Ali mladost za igrom mahnita;
Stoji Milan pokraj hladnog vrela,
U ruci mu žutih slamka' kita,
Oko njega družina vesela;
Svaki za kraj slamke se dohita
Svaki pjeva iz grla si biela:
„Hvatajmo se, kom što sreća da,
„Staro, mlado, ljubit ću ga ja.“

U to Milan slamke s ruke pusti,
Svak se ljubi, s kim ga slamka veže,
Ljubac leti od usti do usti,
Plamen lice Nedino ražeže,
Pade djedu vila u čeljusti
I zaman se djevojka oteže
Zamani se mrgodi i vije
Sreća joj se šaljivica smije.

Tu do igre Gjorgju nije stalo,
On s' ukloni od veselog puka;
Za grobljem je sunce veće spalo,
Na to groblje glas ga zove ćuka;
Bog zna koje čelo tu zaspalo,
Koja tu je usahnula ruka,

Bog zna leži l' tu knez Markoviću
Ili Dragić leži il Čukiću....

A čuj s nova tambuke vesele,
Ide moba kući na večeru';
Djevojke su barjake raspele
Mahrame se pod oblacim deru
Sve' crvene plavetne, i biele,
Svaka misli samo o djeveru,
Te prodjoše Gjorgju mimo lica....
Sam neprojde gospodar, Vujica.

Vujica je Gjorgjino čeljade
On je Gjorgja davno čekivao.
Pa tu Gjorgja lako on poznade
Kako ga je jednom ugledao.
Odmah njemu Vujica pripade
Njem pripade al mu bješe žao,
Pa usklikne, kako moba prodje:
„Gospodaru šta u vatru dodje?"

Razljuti se junak na te rieči
Zgrabi druga za poštenu šaku,
U lice mu dva oka izbeči,
Sve parnice sijaju po mraku;
„Zar ti neznaš šta hoćemo steći?
„Zar se čudiš" klikne „mom koraku?"
Pa rukom si prodje preko čela
I „čuj brate" reče „sve s počela:"

Od kadara turske su ordije
Zarobile našu pokrajinu
Prva bješe miso krsćan' svije'
Kako jopet da jih š nje odrinu:
Najšlavnja se za to krv prolije,
Mnogi vitez, mnogi kralj poginu,
I Bog bješe s vojskom od zapada,
Ona tursku ordiju nadvlada.

Ali kako kralji samoživi
Prieku s sebe kob odaletiše,
Kak im Budim, kak im Beč oživi,
Za krst časni svi zaboraviše:
Samo da svak sjedi na svoj njivi
Nas nevoljne Turcim ostaviše,
Kako zaklad kim bi s' odkupili,
Tako Bog ih ostavio mili.

Od tadara Srbija ostade
Nezaštitnim plienom nevjernika,
Bez obraza, bez sile, bez nade,
Ta gomila gladna beskućnika,
Jedva suzu, jadna, još imade,
Svaka suza vriedja nasilnika
Ali štono njega uvriedjuje
Milostivi oto Bog miluje.

Stari krvnik zna da ciela vjera
Priprostu nam dušu oživljuje,

Da je vjera naša sama mjera
Čiji zakon svaki od nas štuje;
Neć' on trpjet da nas zmaj zaćera
Da nas lanac pakljeni sakuje,
On će izvest narod iz tamnice
On će krstu rasvietliti lice.

Glè bezočne kraljeve ostavlja
A narodu eto se približa,
Duh njegovi zemlju svu ponavlja
I sloboda ustaje sa križa;
Novi život gibanjem se javlja,
S Carigrada deri do Pariža,
Tim pokretom sviet će oživljeti
Srbija će sreću doživljeti.

Nisu ovo, brate, rieči lude
Niti prazan razgovor je ovo;
Ja nedodjoh kroz tolike trude
Do kuće si da bi uržo slovo;
Gola slova ništa nam neprude
Hoće nam se djelo i gotovo,
A tako se danaskare sprema
Po rišćanskim državama sviema.

Kako što smo ovdje sad mi dvoje
Tako, znabud, cielom po istoku
Svi najbolji na sastanku stoje
Dokle noć ih skriva turskom oku,

Svak oružje veće spravlja svoje
Svak se sprema urečenom roku,
A na čelu svete Eterije
Krili s' oro bieli od Rusije.

Njihov posô jeste naše dilo,
Svi gledaju na nas da počnemo;
Pa što se je deset liet' radilo
U jedanput š njima svršit ćemo;
Slomit ćemo jagaransko krilo
Samo ljudski da se sad dignemo,
Stopit ćemo s nama sve krajine
Kojeno su naše od starine;

Oživljet će posestrima Bosna
Što za nama sveudilj uzdiše,
Ercegova krajina žalosna,
Dalmacija dje latinac piše,
Crnogorska mladina ponosna
Koji sami slobodu spasiše;
Oživljet će i Dubrovnik davni
S spomenicim naših dneva' slavni;

Naše će se razprostrieti krilo
Preko strašnih balkanskijeh gora,
Dje s' bugarsko polje prolomilo
Od Soluna do crnoga mora,
Dje je vjere počelo nam bilo,
Dje se diči i sad Svetagora

Po koj čudo kaludjera pjeva
Zadušnice srpskijeh kraljeva'.

Pristupit će do junačkog kola
Slavonija, zemlja despotova,
Sriem bogati s vinoloznih dola,
I granica, gniezdo sokolova,
I Hrvatska banovina hola,
S bujnim plemstvom polja od Turova,
I slovenska daleka država
Odkud teče Sava, Mura, Drava;

Sve te zemlje jedan jezik sklada
Da su jednom dušom jedno tielo;
A da Srpska ko srce im vlada
Bog joj dade u sredini sielo;
Glas li pukne s našeg Beograda
Uskrsnut će oto ljudstvo cielo . . .
Dje je čovjek da taj glas izrekne,
Da s' vječnosti novi viek odsjekne?

Nije breme to za svako pleće
Valja za to da ga Bog stvorio,
Lele! tome ko mu se podmeće
Bez da 'e silu svoju procienio,
Njega narod u vieke proklet će
Mjesto što bi ga blagoslovio,
I Bog sluša kletvu svog naroda
Ukriepi je do trećega roda.

Kaži, Miloš, turska podlizica
  Jeli čovjek za djelo takovo?
  Božija nas sudila pravica,
  Moje srce na sve je gotovo,
  Samo neka . . . duše mi Vujica!
  Nek on zgrabi žezlo Dušanovo . . . .
  Po ću ja mu bit od sluga prvi
  Zanj ću prolit zadnju kaplju krvi.

Neka bude Srbija čestita
  Kako ljudskom licu se pristoji;
  Neka naša zemlja plodovita
  Krepkom hranom djecu si odgoji;
  Nek se mudrost narodnja razcvita
  Prosvjeta je Hristova uzgoji,
  Pa ko da se za drugo otima?
  Ko da drugo želi svim ćutima?

Hajde Vujo, Milošu me javi
  Da sam ovdje na božijoj vjeri,
  Štogod rekoh, ti mu sve objavi,
  Povjeri mu što god ti povjerih;
  Nek od Paše dopust on izbavi,
  Neka dodje, bratskoj po namjeri,
  Da zajedno velju stvar spravimo
  Kršćanluku put da prokrčimo.

Tako Gjorgje govoraše Vuku,
  I sav smućen on mu se pokloni,

Poljubi ga u skut i u ruku
Te s vida mu skoro se ukloni.
Gjorgje stade da čeka odluku
Na dlan glavu spokojno nasloni,
A mislima tu noć cielu hoda
Šta će s njega biti, šta l' s naroda.

To su prava, narode, ti čeda!
Oni ginu za te pomamljeni,
Oni mozak i srce ureda
Za tebe su iž̌žet pripravljeni,
Oni da te oslobode vrieda
Sam ti život podat nisu lieni;
Ti mimo njih ideš, nit ih vidjaš
Nit ih poznaš, nit im kapu skidaš;

A da bi ih i poznao, jadan,
Kako bi im muku nagradio?
Dje ti vjenac od bisera skladan?
Djeli dvor ti od mermera bio?
Sam si ubog, nevoljan i gladan,
I sam prosiš ko bi t' obdario;
Ali blago, tvoja uspomena,
Draža nam je zlata i kamena.

Nemoj barem lišit nas i toga;
Odluči nas od ostalog skota,
Od onoga skota prokletoga
Kojima je ime tvoe sramota;

Nama kitu cvieća nevenoga
Sakupila Slava za života,
A njihovo ime bez pomoći
Propanulo u sred gluhe noći.

3.

Kad umoran od svakdagnjeg truda
Već se vraća svaki čovjek kući
Iz tvornica, iz polja, iz ruda,
Niti išta po svijetu buči;
Dokle tmina vlada odasvuda
Da nevidiš dje ćeš glavu stući,
Ondar udre čudnih gosta četa
Na gospostvo izpražnjena svieta.

Iz svakoga potoka se digne
Množ svietnjaka žeženijeh krila,
Kroza gusti ševar ti promigne
I sav prostor naspe njina sila,
Čas s' uznese, čas se zemlji prigne,
Kô vihorom viju se svietlila
I noć cielu pod nebom borave
Na razgovor cvijeća i trave.

Tada s skuta gole koje stiene
  Pustolovka stadè da se krivi;
  Ona zove momke zakasnjene
  Smije im se, dok ih s puta skrivi,
  A ko s' ozve na pozive njene
  Izmukne mu glas u grlu živi...
  Tad se tenjac u mješini valja
  Ljude plaši, zidine razvalja...

Tad se prospu žedni vukodlaci
  Da čovjeku vrelu krv ispiju;
  Na torine padnu kravošaci,
  Morske zmije uz brijeg se viju
  Da otrovnu svaka žuć izbaci
  Dje valovi doprieti nesmiju,
  A do zore slatkoj u ljubavi
  Nenapasno da svu noć boravi.

Tada šuteć mora se dovlači
  Uz nog lazi dok na prsi skoči,
  Pa tu pleše, meči, gnjavi, tlači
  Dok čovjeku neisprsnu oči,
  U glas viče on što može jači
  A da godgodj čuje ga ni moći;...
  Tad vještice na metlu uzjašu
  Pod orahom da zavare kašu....

Tintilina vojska tad vesela
  Pod crljenim skaču kapicama;

Ko jednome skine kapu s čela
Taj će sreću držat u rukama,
Zlato, srebro, biser s morskog vrela
Sve kamenje drago i sva glama
Na otkup mu pasti će u vreću,
S toga Tinto najpre dune svieću . . . .

Tad u divnom kolu zahvaćene
Igru vode Vile po planini,
Srpske Vile mlade pomamljene
Kako zviezde sjaju na vedrini,
Niz pleći im vlasi razpuštene
Motaju se tankoj po haljini;
Lakom petom one vjetar biju
I oblake u kolovrat viju.

Desnom nogom najpre poskakuju
Dvaš napreda a jedan put na se.
Desnu paka lievom promjenjuju
Lievom dvaput fataju preda se,
Jednim redom sve se promićuju.
Svaka kumi za pojas fata se,
Kolovodja kolom zapovjeda
Kolovodju sliede sve ureda.

Časom kolo u zvrk se zavija
Kako zmija kad krugove slaže.
Časom pako opet se izvija
I ko vienac spleteno se kaže.

Kad ko zviezda zracima zasija,
Kad ko točak leti kad s' pomaže,
Kad se rieši, kada li se mota
Svedj je kolo čudo i divota.

I podalje tako od svjedoka
Skaču Vile dok ih dan nesvlada,
Koja sklapa već umorna oka,
Koja kumi na rame pripada,
Ta haljinu spušta s biela boka,
Sniežne grudi ta će da razhlada;
Igraju se Vile bez prestanka
Od večera do rumena danka.

Pjeva njima sestra pjevačica,
Divnim grlom divnu pjesmu reče:
„Po nebu se mjesec i danica
„U vedrini čestito promeće,
„A na zemlji mjesec i danica
„U slovinskoj krvi se okreće;
„Slavnija je krvca Slovinina
„No li slavna nebeska vedrina."

Glas blaženi vilinjeg pjevanja
Djegod dopre prirodu rastresa,
Odgovor mu vraćaju skladanja
Kojim vječno vrte se nebesa,
Dan zaigra tmine da odganja,
I stvorenja budi sva čudesa,

Vjetar duva, ptičica žuberi,
Criet s' otvara rosnih pod biseri.

Još zavikne sa planine Vila:
„Oj Milošu nigda ga ne spao!
„Ugniezdio zmaj ti se sred krila,
„Il ga prsni ili si propao.“
Sviet nesluša šta je izustila,
Niko nezna odkle glas je pao:
Al ga poču Miloševa Ljuba,
Zabrine se s toga glasa gruba.

Ona zove svoga gospodara:
„Oj Milošu nigda ga nespao!
„Čuj šta viče Vila sa Vračara,
„Zmaja prsni ili si propao.“ —
— „Kakva zmaja?“ Miloš odgovara
„Šta li buncaš, jezik ti opao! —
Te je mahne šakom preko lica
Udari joj krvca iz usnica.

Ženska glava za to ne procvili
Niti čijem skupljen jed izdade,
A u rieči u kojoj su bili
Na konak im Vujica dopade;
Nit se klanja, niti pozdrav dili,
Vrata samo zapirati stade.
„Šta Vujica?“ Miloš tad zaupi,
S odra skoči, a oružje skupi.

— „Ništa beže“ Vujo mu odvrati:
„Od mene vi bojati se nije,
„No vi dodjoh taku stvar kazati,
„Koja drukčje kazat se nesmije“.
— „Kakvu tajnu? reci der bogati,“
Klikne Miloš „da mi ’e znati prije“
A Vujo mu tiho odgovara:
„Glas ti nosim Gjorgja gospodara.“

— „Gjorgja? Gjorgja?“ muklo Miloš pita
I zapanjen smetnje oda mnoge
Sav probliedi, groznica ga hita
Kako da mu ko presječe noge:
„Da kuda se Karagjorgje skita?
„Štali hoće zemlje od uboge?“
Prične iskat a Vujo mu tade
Svu Gjorgjinu poruku izdade.

Ganut silom viteškijeh rieči
Miloš malo ko da se pretvori,
Slava još mu u moždanim zveči
Vlastoljubje hoće da obori,
Srcem drhće višu čast za steći
A u sumnji nezna šta da zbori:
No Ljubica ustade i reče:
„Čuj, za Gjorgja zna li još ko veće?“

„—“ Niko, gospo, osim nas do Boga.“
Kaže Vujo i tim kneza zbudi,

On mu veli s srca dubokoga:
„Kad to nezna niko još od ljudi
„Boga ti der, Jova ti svetoga!
„Kume Vujo pobratim mi budi,
„Nemoj nikom tajnu kaživati
„Budi sa mnom, neš se pokajati.“

— „Vala Beže!“ Vujo m' odgovara:
„Liepo j' imat jaka pobratima,
„Kamo l' nije zemlje gospodara
„Gospodara nad svim knezovima!
„Tako ljudska pomogla me para
„Vjera ti je moja nesrušima:
„Upiši me za čovjeka svoga
„Boga radi, Jova rad svetoga!“ —

— „A sad ko bi od nas kog izdao
„Izdalo ga ljeto i godina!
„Na svietu mu pošten glas propao!
„Ne bilo mu stanja ni počina!
„Proklet bio kud god se skitao!
„Proklet bio i od samog sina!“ —
Kad li kletve izrekoše grube,
Ruke šire u lice se ljube.

Vujo zatim ode da poćine,
A Miloš se po dvorištu šeta.
— „Dobra kuma steko s' gospodine“
Brzom rieči Ljubica ga sreta:

„Kako danas neima mu cine."
— „Pa šta misliš" Miloš njoj opeta.
— „Ja šta mislim? mislim, . . . sokoliću,
„Štono s prascem biva o Božiću:"

— „Šta, šta, ženo! prodji se tog vraga
„Tvoju miso razumjet se bojim."
— „Bre! neboj se, . . . sad se hoće snaga,
„Preteko me ti si mislim svojim,
„Samo jezik izreć ti odmaga
„A znamo se srcam u obojim;
„No j' u mene govor odkrivenji
„Kak u žene, jezik rastriženji." —

— „Muč Ljubice, ko bi na se htio
„Da krv padne božjeg ugodnika?
„Za taj poso, ko li bi ma smio
„Da prizivne kog sudionika?
„Sam nemogu da b' i gotov bio,
„A druga si iskat ni prilika" —
— „Tiem barem, glavu si neteri,
„Pomoć ti se na ruci namjeri,

„Ta, nemaš li novog pobratima?
„Vujo ti se i sam ponudio;
„Pak u zboru kada s knezovima
„Zaprietiš mu glavom da b' platio,
„I dobro ga stišneš hajducima
„Kojih množ je Gjorgje ucvielio,

„Sam ćeš vidjet hoće' li dangubit
„Mješte njega hoćel' sebe zgubit.

„Za knezove, mnim da im imenà
„Mo'š i bez njih sam upotrebiti,
„A kad jednom bude stvar svršena
„Tvoji ljudi tim će s' ponositi;
„Pred djelom je mnoga ruka liena
„Niedna nije kad je plien dieliti.
„Nit će željet od Cara jabuke
„Ko g' izbavi od ovake muke —"

— „Pravo zboriš; služba to zahtjeva;
„Ali šta će biti od naroda?
„Znaš o Gjorgju narod sve još pjeva!"...
— „Eh! da znade, ta bi bila škoda...
„No još nezna... kašnje sviest prispieva
„Od mrca je draža svim sloboda.
„Narod će ga u pjesmi slaviti
„A tajno će tebi haran biti."

— „Haran! haran! šta to, ženo, reče?
„Ko je pravo do harniji bude
„Tome Gjorgju, ko od mene veće?
„Ko Milošu nagradjaše trude?
„U č'joj vojsci Miloš ime steče?
„Ko me stavi da predvodim ljude?...
„Pa i danas on dolazi meni
„Ne supostat, nego brat iskreni. —"

— „Oj čovječe, lakovjeran li si!
„Ili neznaš Gjorgja Petrovića?
„Neznaš kakva narav ga umisi
„Vlastoljupca, krvoloču, zlića?
„Pa će Gjorgje trpjet da zavisi
„Od Miloša od Obrenovića?
„Pa dva sunca na nebu će sjati?
„Dva vladoca Srbijom vladati?

„Kuku! lele! ja pozabit mogu
„Koliko sam s tobom podnijela,
„Kolikrat sam vojenu nalogu
„Tebi uz bok boreći se srela,
„Kad nam mrci valjahu s' do nogu
„A u krvi sva je zemlja vrela;
„Ja pozabit mogu svaku sreću
„Mogu s tobom dielit i nesreću . . .

„Za mene se ništa ti nebrini
„Ali ono naše siročadi . . . . .
„Zar nijesu pokoj nam jedini
„Nježni Milan i Mihajlo mladi?
„Zar rodismo mi ih, da tudjini
„Da Gjorgje im krvi se nasladi?
„Oh! pre stokrat Gjorgje poginuo
„Neg u djecu moju ma krenuo!“ —

Na oči joj suze pomoliše
Reko b' slade ono lice kruto,

Pa niz obraz krupne udariše
Kano tuča na klasije žuto.
Miloš gleda i nedvoji više
Nego — „vrlo ženo!“ kliče ljuto:
„Dobri su ti razlozi, po Bogu
„Vrlo dobri, bolji bit nemogu“. —

Pa zagrabi pero i mastilo
Sitno piše knjige na koljenu;
Jednu šalje Veziru na krilo
I tajnu mu kaže odkrivenu;
Drugom Vuju — zrno g' udarilo! —
Zapovijed dava potvrdjenu
Sa suglasjem dvanaest knezova
Da predade Gjorgja mu Petrova.

Krvnoj knjizi krvohlepna nadje
Knjigonošu Novaković Nika,
Kome njegda s ubojstva i svadje
Gjorgje smakne brata bezbožnika;
On od tada nema misli sladje
No da smiri svoga pokojnika:
Vjernu njemu Miloš poda četu,
Potakne ga bratsku na osvetu.

Niko Vuju knežev list predade,
Vujo čita, knjigonošu gleda;
Odmah posô kakav je poznade
Da nikako izbjeći se neda,

I na put se odmah š njim sastade
A o samoj svojoj glavi preda.
Bog ubio svakog gospodara
Koji kuma tijem natovara!

Vezir i on grubo se pomete
Kak obazna da je Gjorgje doša,
Srpski boji na pamet mu lete
Dje Turčinu sreća bješe loša;
Vojskom hoće da nesreću srete
Hoće da njom pomogne Miloša;
Al ga Miloš zafaljuje liepo
U izdaju on se uzda sliepo.

U izdaju on se sliepo uzda
Izdaja ga uprav i pomogne;
A Gjorgje se u bratinstvo uzda
I s bratinstva taki iznemogne;
Nevjeri je lasno da obuzda
Da obigra vjeru i da 'e smogne;
Na svijetu boj baš jednak nije
Kada pravda s nepravdom se bije.

Kako ko se napasti neboji
Gjorgje svuda slobodno se nosi
A uspješno samo čase broji,
Jedna miso još ga samo kosi,
Htio b' vrieme da svoj trk udvoji
Da što prije, kak od Boga prosi,

Vujica mu dobar glas. donese,
Glas donese, na sviet ga iznese.

Vas dan tako prodje čekajući,
Pred večer mu u susret izadje;
Krupna kiša poče u to tući
U krvave tmine sunce zadje;
Od vjetrine gusta šuma buči
I sve časom u tami se nadje;
Grom zagrmi, udre tries s istoka
A izlije dažd se kô s potoka.

Karagjorgje tad se na trag vrne,
Uz brdo se Kruščice uputi
Dje u sried te dubrave crne
Koliba se dizaše od pruti;
Još kad Vujo na put se obrne
Tu rekoše da će s' sastanuti;
Junak udje, koliba je pusta
A prievaru krije sjena gusta.

Kako udje i na klupu sjede,
Kak obrne oči sokolove,
Odsvud vidi dje na njega glede
Druge oči, oči gavranove;
Svuda mu se kažu sjenke bliede,
Čuje šaptat mukle svud glasove,
Hoće ustat . . . na klupu ga sila
Čarobna je njeka priliepila.

Vrlo mu se srce tad zatrese
Na oružje desnica pribjegne,
Mraznim znojem kip mu pokrije se,
Čudan strah mu cielu dušu stegne;
No duh hrabri strah od sebe strese
I na noge skokom on se dvjegne,
Te pomnjivo cieli stan obidje,
Ali nidje nikoga ne vidje;

Nedovoljan s zaludnoga truda
Povrati se sav u nepokoju;
Nevjeruje da to biva s čuda
Bdieti treba na bezbjednost svoju:
Pa oružje on iznosi tuda
Bojni handžar, kuburu oboju,
Svilen barjak vadi izza pasa,
Svilen barjak s znakom krsta spasa.

Pa barjaku tiho progovara:
„Oj barjače, o moj druže davni,
„Oj Krstašu moja diko stara,
„Mnogo ti smo skupa dana slavni
„Proživjeli turskih sred udara,
„U prognanju mnogo li kukavni,
„Pa nismo se nikad razdružili
„Jedan drugog nikad razpustili.

„Ja tvoj vitez, tobom izabrani
„Tvoju slavu svud sam raznosio

„I tvoj zlamen proklet od pogani
„Svud kršćanstvu na čast uzvisio.
„A ti glavu svuda mi obrani
„Srce si mi svudà ukriepio, . . .
„Der i sada u pomoć mi budi
„Izbavi me od vražije ćudi.“

Strahovito u to grm zagrmi,
Strahovito u to bliesk zabliešti,
Tries za triesom u propast se strmi,
Sve u vatri okolo se bliešti,
Kolibica trešnjom se zadrmi,
A kroz oganj zrio b' uzor vješti
Şijev puške, lice razbojnika
Te upravo Novaković Niak.

No jopet se sve u tamu vrati
Crnju, grdnju, dublju, gušću, glušu;
Vihar strašno dubovima mlati,
Ota buka uzmnožuje tmušu.
Zaman Gjorgje hćede razgledati
Nevidi li djegodj živu dušu,
Nemogaše nikog ugledn uti,
Na klupu se vrati posjednuti.

Dugo junak stoji tak u misli
Iznemožen i dušom i tielom,
Strašna čustva što su duh mu stisli
Gibaju se nahmurenim čelom,

Ali jednom, pokle sve domisli
Nasloni se na zid glavom vrelom,
I odpustiv od svake se nade
U smućeni Gjorgje san upade.

Spava, ali oči plamenite
Niti u snu junak ne zaklapa,
Lete iz njih iskre ognjevite
A noždrami jaki odih hrapa,
Uzdižu se grudi plemenite
I srce mu čestim hlaptom hlapa,
Sad rumeni, sad u licu bliedi
Kô za snievom sniev se sljedom sljedi.

Šta mu s' snieva? jeda mu se snieva
O čarobnim stepama Rusije,
O pešćeram starodavnvg Kievá,
O ravnici dje se Moskva lije
Nad kom Kremlj se zlatovrhni sieva?
Il o Nevi dje se barjak vije
Najsilnijeg ná svijetu cara
Slavjanskoga Sjever gospodara?

Je l' mu snieva s' o trudnijeh ljeta
U tavnici puste ćesarije?
Il o bjegu muhamedskih četa
Kroza šume ljubime Srbije?
O junačkih boja i osveta?
O skakanju tuste bedevije?

Il o vieću nesložnog sabora?
O domaćih svakdanjih razdora?

Junak spava, i kroza san gleda
One blage i pokojne dane,
Kad daleko od svakoga vrieda
Živijaše nevino čobane;
Kad netom bi pukla zora blieda
Ćerao bi stado do poljane,
I sjedeći pokraj Kubrčice
Razglašô bi meke svrdonice.

Vidja u snu kako pred očima
One mirne, liepe, tihe kraje;
Voda teče medju briegovima,
Most nad vodom visoko ustaje;
A okolo cvietnim po poljima
Stado pase, bleje, pseto laje...
A ma s brda ko se ono kreće,
Na pomamnom džogatu se meće?

Sav u čohi, kadifi i svili
Biesan aga biesna džoga mami,
Oko glave saruk mu se bili,
Kriva ćorda zvekće po bedrami,
Iz kumbure na oblake strili
Pa konjica bode mahmuzami...
Valjda s' aga ljube naljubio
Valjda s' aga lova nalovio.

Kad on stadu Gjorgjinu dolaha
Sve rasćera i s lieve i s desne:
„Valah! blaga za odrta vlaha!"
Kliče aga i s kumbure kresne.
Razbjegne se životinja plaha
A najtovnji ovan na tle grezne...
Biesan aga grohotom se smije
I na druge nišani i bije.

Jadan Gjorgje sav se tu razgori
(I sad u snu kamo l' tad na javi.)
S čobana se mah hajdukom stvori
I kriući vodi se pribavi;
Kad li na most prispje Turčin skori
U prsi mu kumburu izjavi,
Pade aga, Alah u glas vrisne
I pogana naviek usta stisne.

Pa tad smeten od krvnoga djela
Trči Gjorgje, porodicu zove,
Buni čeljad od onoga sela
I strašni im dogadjaj pripovje.
Odmah vidi družina dresela
Na glavi si nesreće gotove;
Djeno turska krv se je prolila
Nije stanja ni života mile.

Bježat treba i ostavit mjesta
Dje življaše čovjek od poroda,

A sad kuda da ih vodi česta?
Mladi Gjorgje viče sred naroda:
„Nebojte se čeljadi nevješta
„Poći ćemo braći srpskog roda,
„Hajd'mo u Sriem dje pod svetom krunom
„Živu Srbi u slobodi punom."

Ohrabreno s njegovijeh riči
Za njime se selo na put krene,
Luda djeca, golemi mladići,
Babe, starci, djevojke i žene,
Svako gleda, kak će brže ići
Prem da mnogom suza vlaži zene,
Prem da mnogom pojata je mila
Svedj u srcu . . . svim je sila, sila.

S Petronijem starim i Marica
Sliedi Gjorgja sina obljubljena . . .
Za pleći im brzo Zagorica
Krasnim osta mjestim naseljena,
I poljana kuda Jasenica
Valjonicam teće nakićena,
Već se turskom ukradoše hanu
Kloneći se srećno uza stranu;

I sve u snu kako pred zrcalom
Gleda Gjorgje proći pred očima
Stefan — crkvu, Opljenac s Topolom
I Komaju s Nemanikućima,

I Avalu sa kulom oholom,
I Duboko skrito dubovima,
Dok i Sava sa srećnijem Sriemom
Ukaza se pogledu mu željnom.

Kad nu! što su ondje svi sustali?
Petronije hoće da se vrati;
Starac viče: „ludo ne propali,
„Dje idemo? kuda bies nas prati?
„Vi neznate, nikad ne uznali!
„No ja znadem šta će s tog postati;
„Vidim zemlju u ognju i krvi
„Dje se ruši, pustoši i mrvi;"

„Vidim kavgu Srba i Turčina
„Vidim, lele! boje bezufane . . .
„I sve oto zbog mojega sina?
„Bolje stokrat da on sam propane.
„Natrag, braćo, predajmo zločina
„Prije nego tuga nas dopane . . ."
Ljudi misle: on je s uma siša;
A Turcima starac je otiša.

Zaman plačuć Marica ga moli:
„Lele! starče takot' one sreće
„Što nas mlade njekada opkoli
„Vrat' se natrag, nevnožaj nesreće,
„Neprilagaj nevolju nevolji"
Zaman Gjorgje njemu se okreće:

„Vrat' se oče, dušu ne ogrieši“
On nesluša i Turcima spieši.

Sada šta će? svakog stisne muka,
Krv uzavri svakom u groznici,
A kuburu maši mnoga ruka,
Obraća se Gjorgju i Marici.
Mara klikne: „njegova odluka,
„Bolje jedan, nego svikolici.
„Pukni puško, časa nepočasi,
„Bog će prostit, a ti narod spasi.“

Smrtno zrno užasno zazviždi
Kako prodre sa gvozdene cievi;
Tvrdom rukom odpravljeno vrিždi
A promašit cilja si nesmieva,
U zatiljak starcu se ugniždi,
Svali starca vrhu boka lieva,
Starac skokne, ruke triš raširi,
Pa na zemlji svaki pokret smiri.

Sada pako s prvim zrakom zore
Pred sinom se očin kip podiže,
Vidi Gjorgje i oči mu gore,
Vidi bliedu sjenku dje se diže,
Glavom tiče nebeske prostore
A nogama crnu zemlju liže,

Niema, suha, prozračna i biela,
Smrznula joj krv se je vrh čela.

Kako kada tihi vjetric duje
Na pučini brodu u jedrama,
Unaprieda dah ga odtiskuje
I ćera ga mirno obalama;
Tako s' napast Gjorgja približuje
A mrtvijem nekreće nogama,
U oči mu upre mrtve oči . . .
Te prestrašen on na noge skoči.

Kako Gjorgje u snu si ustane
Nješto za njim ostraga zahrupne,
Dva tri prošca padoše sa strane,
Novaković u izbu ustupne; . . .
Jednim mahom sjekira mu plane
I u prsa Karadjorgja lupne;
Krvca udre, Gjorgje se osviesti
Sablju maši odma silnom pesti.

Ubojica u taj hip se smete
Nezna kuda kamo da uteče,
Ali pomoć družine ga srete,
Puške pale, ostat puste neće;
U dimu se izba sva zamete
No brzo se puščan dim razmeće . . .
Gledaj! na tlim mrtav Vožd počiva!
Krstaš barjak lice mu pokriva . . .

I mrtva se Gjorgja hajduk boji
Niko nesmie da na njega skoči;
Novaković sam veće ne dvoji
Zlob i radost pišti mu iz oči;
S mrtva tiela glavu on odvoji,
I s jabukom ka Milošu kroći
Da je pošlje Caru u Stambulu
Da nakiti Saraja si kulu.

Objavi se posestrima Vila
Da ljubimca viteza sahrani
Nada njim se Vila razcvililа,
Ruke lomi, kube pram svoj vrani;
Nada njim je lelek učinila:
„Ljuta rano! lele! takoj rani!
„Muška glavo, mene neslušala,
„Grdno ti si, lele! postradala.“

„Dušo, brate, kome ti ostavi
„Domovinu, tvoju udovicu?
Koji govor, lele! da zabavi
„Da utješi raju siroticu?
„O junače kod nam se odpravi?
„Što li podje, lele! pod zemljicu?
„Sve je tamo gluho i studeno!
„Sve žalosti, lele! zamračeno!

„Susresti ćeš tamo, Bogom brate
„Ove zemlje davne gospodare, . . .

„Sa Teutom ide kralj Prevrate,
„Car Dukljanin i Upravda care;
„Vidjeti ćeš, lele! proć uza te
„Su pet braće dvije sestre stare;
„S Krešimirom hrvatskog Porina
„I bosanskog Tvrtka i Kulina;

„Bugarskog ćeš naci Samuela
„I Jasenja i š njim Borišica,
„A s junačkog na Primorju vrela
„Vrlog Balšu, vrlog Crnovića;
„Dubrovačkih vidjet ćeš vlastela
„Gundulića, Pucića, Crievića;
„Nać ćeš slavnu braću dva Jakšića
„Nać ćeš tužnog grofa Brankovića;

„Vidjeti ćeš družbu im golemu
„Vojevoda, starih vitezova . . .
„Koja korist narodu svojemu?
„Pusta slava . . . na grobniku slova!
„Lele! lele! grehota u svemu!
„Bezslavno je pleme Slav — sinova! . . .
„Lele! Gjorgje, zemljica ti laka!“
Klikne Vila, prhne put oblaka.

A do malo sreća tu nanese
Čobanina studenome trupu;
On sustane, sdušno zabrine se,
Kod kolibe izrupi mu rupu,

I strvinu pokojnjeg unese;
A za dušu zakla ovcu glupu. —
Ovo čast je najpokonja bila
Crnog Gjorgja „stambulskog strašila."

M . . . .

Dubrovnik, 1845.

Ja te ljubih, pa do groba
Naša ljubav propala je;
Da se vrati milo doba
Niko od nas već nehaje;
Ono našoj je mladosti
Udielilo dost' žalosti.

Sad stupaji naši srnu
Protivnijem sasma hodom,
Tvoji jugu još se vrnu
Bježe moji za zahodom;
Kako duša, ta za cielo
Odaljeno nek j' i tielo.

Nego, zašta još tužnica
Misô mira srcu neda?
Zašta u svih ženskih lica
Tvoju sliku svuda gleda?

Zašta ište kroz tu sjenu
Da pomladi t' uspomenu?

A u tmini gluhe noći
Kad se gubi svaka slika,
Zašta sama ispred oči
Stoji tvoja mi prilika,
Tiha, niema, mrazna, biela
Niti plačna, nit vesela? —

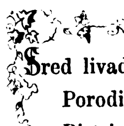
Ne plaši se srce tužno!
Nema tebi drugog boja,
Neće niko veće ružno
Lišiti te svog pokoja;
Pod udarcem prviem puklo,
Zavieke si ti umuklo.

Ali ruže obvonjane
Dugo miris nam ostaje;
Dugo glazbe izabrane
Što nas skladno tješila je,
U ušima slatke rieči
I taj sklad nam blago zveči.

Narodna pjevačica.

Beč, 1844.

Sred livade cviećem nakićene
Porodi me slobodna priroda;
Bistri vazduh, šumice zelene,
Sitna trava i srebrna voda
Koja svuda zrcalo mi biše,
Prenježno me mladu odojiše.

S njinim glasom glasi moji
Digoše se višnjem Bogu:
Blagosov me božji odgoji,
Podade mi kriepost mnogu,
Da narode svojom slasti
Oslobodim od propasti.

Ja jednoga medju svih izabrah,
U njega se mladjahna zaljubih,
Licem prosta, iskrena, a hrabra
Što no slavu i slobodu ljubi;

Pa od tada srpske pjesme s' ore
Po vrsima od gore do gore.

Ljepotu mu od naravi
Svud pokazah ja pomnjivo,
Čarobijom od ljubavi
Uljuljah mu srce živo;
U samoj mu s' duši žice
Ozivljuju tamburice.

A kad crni dani napadnuše
Nevolja se na nas oborila,
Za spasenje ljubljene mi duše
Vilinju sam pamet naoštrila,
Dok mu spravih gusle javorove
Da nariče junačke jadove.

Hoće na te uspomene
Igrat srce u junaka,
Hoće mislit da iz sjene
Markova će čvrsta šaka
Jopeta se sloboditi,
Obraz sreće promjeniti.

Vjeruj, vjeruj, nevoljniče puče!
Vjera će ti olakšat nesreću;
Prem da vihar biesni t' oko kuće,
Prem nebesa smrtne striele meću . . .
Vjeruj, vjeruj, nije prazna varka
Prosinut će lice tvoga Marka. —

Vi pjesnici božanstveni
Poduprite otu vjeru;
Svetim duhom nadareni
Ostavite tudju lieru;
Vi se guslih prihvatite,
Glas narodu posvetite.

Stari vaši njekud zavedeni
Gizdom, bljeskom tudje im krasote,
Stranputice podju zasliepljeni
Nemareći proste mi ljepote;
Pa na kratko prostriješe krila
I nestade sva njihova sila.

Ti mudrija mome skutu
O mladosti sad poleti,
Tvoju pjesmu nadahnutu
Svome rodu sad posveti;
Narod sam ti može pravu
Vjekovječnu podat slavu.

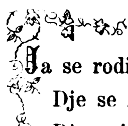
Zelen lovor sred ograde moje
Mlade grane u visinu tira,
Slavuj tice medju lišćem poje,
Žubor voda s kladenca izvira,
U tišini najgušćega hlada
Ja vas čekam djevojčica mlada.

Blago tome kogodj bude
Lovorikom vjenčô čelo!

Ko zapusti svietske nude
Za pjevanje to veselo,
Ko te vode napoji se
Mene mlade naljubi se.

A. Cz. poljaku.

Padova, 1848.

Ja se rodih na tom kraju
  Dje se zemlja s morem ljubi,
  Dje u južnog sunca raju
  Svaka sila tvrdost gubi,
  Djeno slave premaljeće
  Glasne ptice, rano cvieće.

A ti brate, osvanuo
  U lednome Višle skutu,
  Od rana si obiknuo
  Na prirode borbu ljutu,
  Na medjede, na vukove,
  Na jastrebe, na orlove.

Mi tudjinskoj na zemljici
  Neznani se susretosmo,
  Kô dve zrake u jednoj slici
  Jedan drugog uvidjosmo

Dje vaveljskog kon potoka
Toči nam se plač iz oka.

Kakova te sreća huda
O junače, preko ćera?
Kako li te odasvuda
Izmienila ljubav, vjera?
Kakva volja zle sudbine
Prognala te s domovine?

Iz dalekog mi podneba
Sinovi smo istog roda,
Veljeg roda, na kog s neba
Pade lele! teška zgoda...
Al u prahu još slavnoga
Roda mi smo slavjanskoga.

Oj slavjansko liepo ime
Kada ćemo te uspeti
Tako u vis nada svime
Da ti budeš svud svietljeti?
Ime, kog nam pradjedovi
Predadoše u okovih!

Kad brat brata svud upozna,
Kad se skinu svi zastori,
Kad se čeljad sravni složna,
Kadno srce progovori,

Onda će nam dan svanuti,
Slavjan glavu podignuti.

Hajdmo brate, te po mraku
Ljubopitno izgledajmo
Od slobode prvu zraku...
Očevinu spominjajmo...
Bdimo zdravi, bdimo spravni
Da spasimo narod slavni.

M . . . . .

Padova 1843.

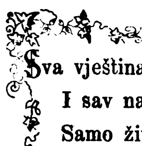
Liepa ti je u proljeću zora!
Lijep ti li na cvijetku pupak!
Svega ljepše mladosti svanuće,
Zora bića, pupoljak života;
Duša prošlost jostera neplače
Budućnosti briga ju ne mori
A, sadašnjem samó zadovoljna
Ćera momka skakat po livadi
Voće brati, loviti ljepire,
Utažiti žedju na potoku
Vas dan trčat vlažan i umoran,
Pa na večer vratiti se doma,
Grlit oca i ljubljenu majku;
Te skupa se Bogu pomoliti
Da živućih blagoslovi trude,
Da mrtvaca uspokoji duše!
Milo doba! zašta toli skoro
Drugom kraju ti obrćeš polet?

Zašta duže čovjeka neljuljaš
U kolievci tvoijeh razbluda?
Udesa je nedohitna pravda
Svedj noć crna iza biela dana,
Iza smieha, suza od bolesti,
Ljuta drača iza kite cvieća,
Za djetinstvom tuga i nevolja.
Oj M . . . . . ljepoto djevojko
I tebi se jurve danak mraći,
Jur i tebe odbježe veselje;
Prem da jošte nisi rukom tegla
Surovitost istinog života,
Niedna struna srca ti nepukne;
Pače moraš dost još druma proći
Preko cvieća, preko ravna polja,
Ćuti dosta skladozvučnih lyra,
Vidjet dosta sjevernijeh zora,
Prije neg se tebi očituje
Trnj života, praznost ljudske nade,
Sunce mrazno istine nevoljne . . . .
O nikad ga mila posestrimo,
Nikad g' oči tvoje nevidjele!
Teško tome koga on zasija!
Tome nije ni polje zeleno,
Ni noć blaga, ni cvieće mirisno,
No sva zemlja, pustošna ledina,
Vedro nebo, vreća od pepela. —
Gledaj, dušo, već se vihar vije,
Već nas traži, već nas obkoljuje . . .

Pa dje skrit se, kuda li uteći?
Nikud nije utočišta stavna.
A mi hajdmo da mu prkosimo,
Izšetajmo jednom još na polje
Poberimo najpošljednu kitu
Svakojaka mirisiva cvieća,
Kalopera, smilja i kovilja,
Bosioka, tratora, ljubice,
Karanfila, ljubidraga, ruže,
Te oboje tvrdo zagrljeni
— Nek sve bura okolo nas lomi —
Još se jednoč viencem okrunimo, . . .
Posljednijem ljupcem poljubimo . . . .
Bude li se grki list peljena
Nehotice medju cviećem spleo,
Dok se naša cjelivaju usta
Nikakva nas žuč otrovat neće.

Prijatelju odgovor.

Padova, 1843.

Sva vještina umjetnog gudila
I sav nakit tvoje krasne rieči,
Samo življe očituju muku
Kojom i sam svoju dušu mučiš.
Mili pobro! koja te je briga?
Zašta roniš suze niz obraze
Zašta tako bieli dan proklinješ?
Ta još mlad si; ta ruža ti cavti
Na mekome golobradom licu,
U zenici vatren pogled sjaje
U grudima živo srce bije . . .
Zašta dakle nepravednim slovom
Boga vriediš, na premudrost psuješ?
Nepridaj se, pobratime, lasno;
Sudbinom se moramo hrvati,
Ćudnom silom boriti se dugo
Dokle Jakov — sveta knjiga jamči —
Zatočnika angjela ne svlada

Čovjek, slavni mejdan ne održi.
Drž' se pobro, života ti tvoga,
Života ti i tvoga i moga!
Dje li tražiš ljutoj rani lieka?
Kud li žedne obrćeš zenice?
Ozdo more, odozgar planina
Z desne ploča, s lieve crna drača
Zemlja tvrda, nebesa daleka
Razgovorom neće da te tješe.
Ljubav, sveza nevinih srdaca
Ne nalazi prilično si stanje
Sred dušeka gradjanske razblude
Ni kod zlatnih stola velikaša,
U lug bježi, s čobanim se bavi,
Nevinost im viencem nagradjuje.
Mi nijesmo njenog žara vriedni.

Oj proljetno tiho povjetarče!
Vedro jutro mlade godinice!
Blagi posmieh milosti božije!
Skladni blagdan zemlje i nebesa!
Priroda se tobom oživljuje
Novu silu u krvi osjeća
Čudoresnom odiećom se kiti
I glè eno, novi obraz prima:
Gorica se liščem obraduje,
Polje travom, perivoj cviječem,
Rastápaju s brda se šnjegovi
Ponosito svi potoci teku . . . .

Sunce stupa kano mladožena
A na slavu svog oživitelja
Ptica poji, jagnjad poskakuje
Sve se živo zdravo oglašuje.
Pa da čovjek sred radosti svieta
Sam da mora suze proljevati?
Sam da njegov jauk i usdisaj
Vriedja složno suglasje života?
Zar on nije iste sin matere?
Zar materi, što sve čvrsto doji
Za njeg samog prenestade mlieko?
Ne, ne, brate, ti nevjeruj toga,
Sa svietom se čovjek preporadja;
Novo vrieme novi poziv ište,
Ti mu danas do tre rieči kaži:
Oj slobodo! narodnost! bratinstvo!
Pa češ vidjet čuda nečuvena . . .
Koprene se svake rastvaraju,
Crna zemlja iz njedarca baca
Gvoždja, drvlja, praha i olova,
Iz grobova ustaju junaci . . . . .
Stoji vriska konja i konjika,
Stoji praska žeženih pušaka,
Stoji zveka mača i sabalja
Stoji bliska dugih lubarada . . . . .
Oj, Grobničko, oj Kosovo polje
Oj hramovi naše stare slave!
Simo, simo, vaše bojne čete
Da mjerimo orjaške mišice

Da viteške prsi razgledamo
Da vaš duh nam srdašce raspali . . .
Mi idemo novi boj boriti
Ime treće vašim pristaviti . . .
Bože! daj nam taku steći slavu
Taku slavu o sudbinu bolju.

Slovincim u Mletcima.

Padova, 1843.

Oj našinci, na zemljici tudjoj
Sama spomen mile domovine
U vjeri vas i u skupu drži;
Ta i ja sam izmedju vas bio
I zajedno — kada Mlečić bludni
Skrovno dragoj pod prozor idjaše —
Rujnog vinca čaše izpraznismo
Zapjevasmo domorodne pjesme
Pune grudi junačkog napjeva . . . .
Pa na naše spjeve gromovite
Kano odziv priateljskog glasa
Ne čusmo li jeku naših gora?
Ne vidjesmo, braćo li čudesa?
Dje se Vila na planini bieli,
U dolini zametnu se kolo,
Barjaci se viju kan' oblaci,
Za ženikom kita i svatovi,
Nevjestica s čedom na njedarcu,

Starac s štapom, baba sa kudjelom,
A junaci rukom na handžaru?
Jel' obmana ili baš vidjesmo
Kako dime sela i varoši
Kako sliepci gude po guslama
A djevojke glasno podvikuju,
Kak se marha po livadi šeće
Dok u hladu čobanin boravi?
Kako hajduk po gori se vuče
Okom prieti, a brkove gladi
Din — dušmanu da sve jednom plati?
Oj časovi prepuni miline!
Oj spomeno blaga i čarovna!
Blago vama tamo pokraj mora
Ni gore vam, ni visoke sgradje,
Ni dubrave, niti sama zemlja
Ne smijedu zastupati pogled.
Vi idite braćo sutra zorom
Prije nego bieli dan osvane,
Izidite na igalo morsko
Pa uprite sa svom vidnom silom
Vide li se Velebića vrsi
Vječnim sniegom divno obieljeni,
Žarko sunce virili za njima . . . .
Molite se laganom oblaku
Da razvedri nebesko prostorje
Da vam čist se prvi zrak objavi . . .
Bacite se u valove mutne,
Poljubite to zeleno more

Ljubnite ga jednom i za mene
A ono će samo uzavrjeti,
Zagrlit če strašne klisurine
Slavni vienac našeg zavičaja,
I predat će domovini ljubac
Što joj šalju sinci odaljeni.
Na taj cjeliv hoće zaigrati
Novom silom srce našinaca,
Naša stara oživljet će mati,
Past će tmina, sinuti će svjetlost,
Slogom će se srca raspaliti,
Slavjan put će Slavi prokrčiti.

Ivanu Kolaru.

Padova, 1842.

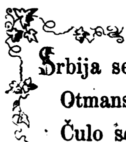
Ludo diete na majčinu skutu
Kad sam slušo ta viteška djela
Pradjedova, naših sokolova,
Slabahna mi još onadar duša
Tresla bi se majci u naruču . . .
Zdravo tielo a pamet pitoma
Pokle stigne od mladosti doba
Sviet se na me stisne ko tavnica,
I ja smielo prirodu zaprosih:
Zašta noga podamnom mi skače?
Zašta ruka svud se pruža željna?
Zašta srce u prsih mi bije?
Onda ti si poslanik nebeski
Meni došô i rekô mi: pjevaj!
Pjevaj diku junačkoga puka
Mržnju braće, narodno proklestvo,
Svakojake tuge i nevolje:
No daleko na tavnome nebu

Kaži zviezdu slabe još svjetlosti,
Ona veća te veća postaje,
Približa se, žarke meće zrake
Dok zasija životvorno sunce,
Pjevaj sinko, Slav se preporadja!
I ja zgrabih gusle javorove
Pjesme pjevah na jedinoj struni . . .
Ali duši nestadoše glasi . . .
Riječ nesme plamen da iskaže
Kojim gori srce u junaka.
Ja sam čedo Crnogore lomne...
Podajte mi perna buzdovana
Il lijepu diljku dževerdanku,
Izvez'te me dje kosovi sude . . .
Sad je vrieme bojak vojevati,
Krvcu lievat, spasit domovinu . . .
A ne gudit po sljepačkoj gusli —

Bosanske davorije.

Padova, 1841.

1.

Srbija se digla veće
Otmanski je jaram svrgla;
Čulo se je na daleće
Kad je ropsko kolo strgla;
Borila se ne zaman,
Sad joj svietli žarki dan.

Crnogorska eno vila
Mirno slavne dane traje;
Kol' je teška tudja sila
Ona davno nepoznaje;
Borila se ne zaman,
Sad joj svietli žarki dan.

Pa i Vlaška i Bogdanska
Sa slobodom već u ruci

Jeste zemlja sva to slavska,
Jesu naši svi to puci;
Borili se ne zaman,
Sad im svietli žarki dan.

A mi kako? svedj u tmini
Da stojimo crna lica?
Deder braćo! na visini
Vedra sja i nam danica;
Borba neće bit zaman,
Rujna zora, žarki dan.

2.

Mladi Srbi bud'mo mi
Braća jedne misli svi,
Misli sloge, misli slave,
Misli ljubve bratske prave,
U nas gleda narod sav!

Joj! nas tiešti strašna moć,
Odasvuda crna noć,
Mi moramo zrak staviti
Domovinu sahraniti;
U nas gleda narod sav.

Neka pravi Srbin svak
Dobro pamti naš barjak;
On je modar, crven, bio,
Medj ociljem krstaš mio;
U nas gleda narod sav.

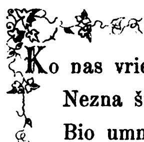
Vanka sablje, nože van,
Handžar, diljku, dževerdan,
Samokrese, puške, meče,
Sve što kosi, sve što sieče;
U nas gleda narod sav.

Pomoći nas hoće Bog
Netom vidi puka svog
Da s' obrće put ishoda
Okle suncem gre sloboda;
U nas gleda narod sav.

Hajdmo mladi Srbi mi
Braća jedne misli svi,
Hajdmo složni, hajdmo slavni,
Žrtvovati sve pripravni;
U nas gleda narod sav.

3.

Ko nas vriedja, ko nas tiešti,
Nezna što je naša krv,
Bio umni, bio viešti,
Bit će splešen kano crv.
Svete jesu bojne sablje
Koje brane naš jezik,
Svete krvi naše kaplje,
Sveto naše pravo u vik.

Što čekamo glas turobni
Za ustati na osvetu?
Mrak nas klopi sa svud grobni
U zabiti svemu svietu...
Ali duša, srce, vjera
Na viteški boj nas ćera.

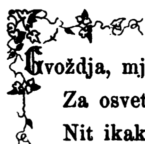
Ne čujemo l' ljube naše
Naše ćeri glasak mili

Što se tudjeg lica plaše
Što s' otimlju stidnoj sili?
Gladne, žedne, gole, bose
Lice grde, deru kose?

Kuku lele! kuku jada!
Rastvor'te se morski jazi
Da propanu naši vrazi!
Zemljo, pukni ti pod njima!
Nebo, pob' ih treskovima!
Bože, kletvom ti ih svladaj!

4.

Gvoždja, mjeda kod nas ima
Za osvete još dovolje,
Nit ikakvu štetu prima
Ili crkva, ili polje,
Ako srpi, ako zvona,
Pretvorena u oruže,
Stadu žneti vražje muže,
Opjelo im smrtno bit.

Oj kletnici, kakva prava
Nad nama vam sila daje?
Krvava je to rasprava,
Protiv sili sila ustaje;
Ova brda, ovi gaji,
Ova polja, ove gore,
Ove rieke, ovo more,
Od Boga je nama dar.

Natrag dakle; vjere, mira
Iz medju nas bit nesmije;
Natrag, natrag bez obzira
Blažen ko uteče prije.
Mi moramo osvetiti
Porušenu našu slavu,
Djeda, oca časnu glavu,
Ime svietlo, srpski rod.

5.

Lele biedni! jur podniesmo
Štogod narod podniet može;
Koje jade pregorjesmo
Sam ti znadeš mili Bože
Sama brojit zna ti ruka
Broj bezbrojni naših muka.

Lele biedni! kuće naše
Inostrancu otvorene,
On našeg nam konja jaše
On sramoti naše žene;
Slobodu nam svaku ote,
Lele biedni, le sramote!

Dosta toga; sad oruže
Čas je junak da zafati,
Narod kupi na boj muže
Hoće narod da sve plati...

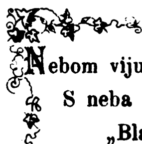
Samo krvcu prolit zaman
Srbin neće; — pada dušman!

Oj davori! vanka mlade
Na susretu tih junaka,
Vi kitite sve hiljade
I nek svoga ljubi svaka,
Po njima smo jošte slavni
Jesmo narod svojeglavni.

Slavjanstvo.

Padova, 1841.

Nebom viju munje i gromovi,
S neba pada na nas usklik ovi:
„Blago orlu vrhu gora,
„Blago kitu na dno mora,
„Blago zmaju, blago srdnom lavu,
„Niko nesmie dirat mu u glavu.“

Vihor nam je bliže se dovio,
Iz skuta je drugi klik pustio:
„Blago puku, čija sila
„Stoji jedra, zdrava, čila,
„Dokle vjeran on je svom narodu
„Niko nesmie dirat m' u slobodu.“

To začuše slavijanske Vile,
Planine se radom oglasile;

Podigne se sva gospoda
Plemenitog nam naroda,
Srblji, Rusi, Čehovi, Poljaci,
Hrvat, Bugar, Moravci, Lužaci.

„Sva daleka sela i gradovi
„Veseleć se čuju život novi;
U skladu se svi raduju
Bratsimki se svi rukuju,
Ter iz srca viču jednoglasno:
„Složno, braćo, pak nam je sve lasno.“

„Šta nas drži? došlo nije l' vrieme
„Da svrgnemo ovo kleto breme?
„Da dušmanske gadne čete
„Strepe naše od osvete?
„Da poznadu užas i strahotu
„Da dobiju žao za sramotu?“

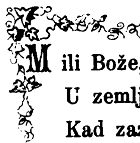
Oj Slavjani! sa polja, sa gora,
S Dunaj' s Volge, sa četiri mora
Stare majke vjerni sini,
Sad u pomoć domovini
Pohitite oda svake strane,
Nebili joj izcielili rane!

Vi nam zbacit ovaj jaram teški
Ziško, Grozni, Dušane, Sobješki

Pomozite s vrh nebesa,
Pa će slavska bit čudesa;
Sunašće, ti nam bolje sini
Da se slavni prosvijetle čini.

Braća.

Padova, 1841.

Mili Bože, ala ti je mučno
U zemljici tudjoj prebivati!
Kad zazoveš, odziva ti nije;
Kad zaplačeš, utjehe ti nije...
Oj nesrećna talijanska zemljo!
U tebi je blaga izobilja
Plodna njiva, mekahno podnebje,
Tihe vode, ladjonosne rieke,
Brda osojna, mramorite gore,
Bieli dvori, crkve uzorite,
Nebrojeni u gradovim narod,
Al zaludu — nije naše duše.

Jurve sam se tebe zaželio
Slavska mati, otačbino moja,
Željan oca, materinske njege,
Braće, seje i rodica milih...
Pa da mi je sokolova krila!

Umah bi se predamnom razlilo
To jadransko uzburkano more,
Što valovim u mramorje lupa
Te krajinu Dalmatinsku bieli.
Lupaj, lupaj o ti strašno more
Dok u zemlji dušmanin prebiva.
Dalmacijo, sokolovo gniezdo,
Elé vidim sve primorje tvoje,
Zadar, vrli Šibenik do Spljeta,
Sve do biela grada Dubrovnika
Dubrovnika mojeg zavičaja.
Odsvud ga je magla pritisnula
A kroz maglu planinkinja Vila
Tako ječi da se gora trese
I ovako, sjetna, progovara:
„Ovdje su se dva brata susrela
Obraza su oba dva jednaka
Oči crne, do ramena brci,
Prsi hrabre, ruka silovita,
Ista duša, isti jezik liepi,
A kad bilo da s' rukuju, — čuda! —
Horvat jedan a Srbljanin drugi,
Jedan drugog neće da poznade.
Poznajte se, poznajte se jadni
Dokle vam je probitačno vrieme....
Vi ste braća, jedne majke djeca
Jedno vas je zadojilo mlieko.
Što vas danas razdieljuje? vjera?
Boža nije kada razdor radja;

Zakon? ele svi ste pod tudjinom...
Slošite se, grlite se, braćo,
I junačko zametnite kolo...
Onaj čas će dušmanin probliedit...
Kad bi složni Slavijani bili
Najsilniji to bi narod bio.

M . . . .

Dubrovnik, 1840.

Uzmi dušo kitu cvieća
Još ostanak premaljeća.

Na prozoru mom je cvala
Mojom rukom zalivena;
Boja joj je još ostala
Žuta, modra i crvena;
Ali jada! vjetri smieli
Miris su joj vas oteli.

Ti je dušo primi milo
Sačuvaj je u svoe krilo . . .

Budeš li je njegovat
Ljubav će joj miris dat.

LEOPARDI I MANZONI.

(Prevod s talianskoga.)

Od kneza Jakoba Leopardia.

Ljubav i smrt.

Kog Bogovi miluju umre mlad.
Meuander.

Njegda sreća Moranu i Lelja
Braću skupa rodi:
Te jur od njih stvor' ljepšije
Ni na zemlji ni na nebu nije.
Od jednoga blago sve ishodi,
Svaka radost velja
Što po moru bića se razlieva;
Svakih jada druga
Oprašta nas i svakakvih tuga;
Prekrasna ta dieva
Blagovida, a ne licem huda
Kak plašivi namišljaju ljudi.
Rado Lelju djetetu
Približa se svuda,
I nad ljudskom čestom skupa letu
Sam razgovor ozbiljnijeh grudi.
A čovjeka nije sviesnijega
Do ljubavju ranjena;

Niko život ne prezîre jače
Nit za drugog gospodara, preče
Kak za ovog, vidjeti češ njega
Poginuti spravljena;
Jerbo dje je Leljove pomoći
Sloboda se rodi i skoči,
I ne praznim mislima
Čim s' obično pomaže,
Nego samim djelima
Ljudskî porod pametan se kaže . . .

Kako s prva se zamete
U dno srca ćućenje ljuveno,
Skupa š njime, tiho, umoreno,
Njedra hoće da nam ugnijete
Njekakova od smrti požuda;
Kako, neznam, to je svuda
Prvi zlamen iskrene ljubavi;
Možd' nas ova zaplaši pustinja,
Možda zemlja čovjeku se javi
Kako tudja pokrajina
Bez te nove, same, nedospietne
Blaženosti za kom mislju gine;
Pa kakoli kroz uzroke njene
Srcem već prećuti
Godinu nemilu,
Tako htio bi počinuti,
Htio bi prije u luci se naći
Neg pokuša silu
Koja bukom okolo se mrači.

Pa kada sve zafati
Ota moć strahovita,
I srcem nam nepobjedna mlati,
Oj koliko krati
Tebe, smrti, požudom gorućom
Taj nesrećni ljubovnik poziva!
Il večerom il kad zora siva
Jel' odloži umoreno tilo,
Kolikrat bi blaženim se zvao
Da bi s' odtud nikad ne digao,
Ni svrnuo sunce zriet nemilo!
I još na zvek mrtvačkoga zvona
Na popjevke kim provode
Mrtvu čeljad do vječnog zabića,
Kolikrati uzdasima
Iz dno srca usiona
Nenavidi tog koj ode
Počivati sa mrcima!
I sam puki narod s' sela
Kome nije krepost iz nauke,
Samo cura stidna i nesmiela
Kojoj bi se kosa nadizala
Kada prije smrt bi spominjala,
Grob pak smije i grobne okove
Okom stalnim razgledati,
Smije nože i otrove
Hladnokrvno razmišljati,
I neukom svom pameću
Plemenitnost smrti razumije.

Morani se tako kreću
Svi Leljovi nauci. A često
Unutrnji takav boj postade
Da ga trpjet narav kadra nije,
Pa il slabo tielo pade
Pod udarcim kriepkijem, i čvrsto
Bratskom silom Morana slavstvuje,
Il tak Leljo u dubini kuje
Da ko moma samodruga
Taj je seljak neučeni
Svoim rukam usiljeni
Mlada svoja ljeta zakopao.
Sviet se njima ruga, . . .
Za to Bog mu mir i starost dao!

Iskrenima, blaženima,
Srčanijem svim ljudima
Sudba jednog od vas poklonila
Oj gospodo liepa, mila,
Ljudskom rodu najveć skladna,
Čijoj moći ni prikladna
Moć ikakva od cieloga svieta
Nit jom itko, do udesa, vlada.
A ti koju od prvijeh ljeta
Ja zazivljem svedj u slavi
Smrti blaga, oj boginjo
Milosrdna vrhu ljudskih jada,
Jesam li te igda proslavio,
Jesam l' igda neharnost naroda

Božanstvenoj tvoj zastavi
Naknadit se usilio,
Ne ckni veće vremena kneginjo,
Neobičnim molbama se skloni
I svjetlost mi od oči odgoni.
A u koje doba goda
Na moj poziv krila raspneš,
Za stalno me svedjer nać ćeš
Pravim čelom, oružanim
I udesu nepodanim;
Ne da ruku tu proslavljam
Što se krvi mom nevinom masti,
Ne da ju je blagoslavljam
Ko starinskom podlom časti
Ljudski porod navadno se klanja:
Nego prazna sva ufanja
Kojim svijet sa djecom se tješi,
I sve lude govore i rieči
Odmetnuvši ća od sebe
U nikoga nade jedinice
Ne polažem van u tebe,
Te dan samo čekam vedri
Kad ću klonut zadriemljeno lice
Na djevičnih tvojih njedri.

Od istoga.

Na udaji sestre.

Pokle puštaš gniezda svog tišinu
I prievare davne i prilike
Kojima si, ko nebeskim darom,
Ukrašala domaću pustinju;
A sred praha života i vike
Već te udes, sestro moja, prati;
Barem poznaj kakav nam udîli
Tvrdo nebo viek nemili.
U zo čas ćeš biednoj otačbini
Biedni porod uzmnožati,
Pa djeci si jakih izgled traži,
Jerbo kleti udes brani
Čovječanskoj sad vrlini
Da se u slabih njedrih krepost hrani.

Il nesrećna ili kukavica
Bit će t' dica! — Nesrećna ti bila!

Već je sreću zavadila
Sa kreposti vječna svadja,
I prekasno ko se danas radja
Na rastanku samom ljudskog dana
Ganuće si i razbor dobiva.
O tom nebu stalo; tebi živa
U prsima bila cilj najpreča
Da ti djecu neodhrani
Priateljem sebi sreća;
Niskog straha, niske nade
Da igračkom ne postade;
Bar će tako u budućih dani
Nazvati ih blaženima,
Kad (glè lažnog običaja
Himbenoga naraštaja)
U živim se krepost hudi
A slavi se u mrtvima.

Od vas, ženske, domovina
Mnogo čeka; dato vama nije
Na pogrdu il na štetu ljudi
Da pred zrakom oči milenije
Živa vatra i gvoždje se lama;
Svaki čovjek, mudri, vrli
Misli, radi, sve po vašoj ćudi,
Pa koliko divnim kolom grli
Dan okolo, sve se klanja vama.
Od vas dakle dana naši'
Razlog ištem: je l' istina

Da mladosti sveti plam se gasi
Vašom rukom? i da slabi, gine
Ljudska narav? da duše zaspane
Želje tavne, i bez svake sile
Prirode nam kreposti odane,
To su vaše sve krivine?

Slavnom djelu ljubav ćera
Ko ju pravo razumije,
I ljepota podaje primiera
Od ganuća najčastnije!
No ljubavi duša j' otudjena
Koja stoji u prsih studena
Kad se vihri medju sobom biju,
Oblaci se preko neba viju,
I treska se po planinam ori.
Oj nevjeste, oj djevice
Omrazan vam i preziran bio
Pogibelja ko se uklonio,
Ko nevriedan svoje djedovine
Samo nisko puze, gine,
Kad junaka a ne djevojaka
Žensko srce ljubavju vam gori.

Sram vas bilo da vas ko nazove
Materima djece nevaljane,
Porod vam se s rana obiknuo
Na kreposti patnje i okove
A od sebe što viek časti

Prezrijenjem odmetnuo!
Narodu se posvetio!
A hrabrosti svîh djedova
Koli 'e zemlja dužna, naučio!
Tak uz spomen davnih vitezova
Junačke su Sparte rasli sini
Da prosvietle obraz domovini,
Dokle nije nevjestica mlađa
Dragom vojnu svom na krilo
Viernu sablju pripasala;
A vranu bi kosu razpuštala
Kad na štitu sahranjeno
Tielo golo i studeno
Kući bi se povratilo.

O Virginio, mekano ti lice
Svemoguća ljepota je
Nebeškijem rukam milovala,
I s prezrijenja tvog bi utješala
Biesnog rimskog gospodara vaje.
Liepa li ti bješe, djevojčice!
Svom milinom viek te dvoriaše
Kad ti oštri očin mač prelomi
Njedra sniega bielja
I radosnu do ada te spremi.
„Volim oče", ona mu veljaše
„Da mi starost uda sva razlomi,
„Da se meni grob rastvori,
„Nego da me igda priemi

„Tiranina prokleta postelja!
„A hoće li mojom smrću
„Steć Rim svoje junačtvo i sreću
„Slobodno me, oče, ti umori.“

O čestita, prem da tada
Svietlije je sunce sjalo
Nego što nam svjetli sada,
Ipak još te plač u grobu tješi
Kom ga krope rodne pokrajine.
Oko liepe ti mrcine
Rimska mladež gle se spieši
Novim gnjevom razjarena,
I sloboda srca zadriemljena
Svojom lučom gle zapali,
Te latinski Davor se raskrili
Pobjedjenoj po državi
S tavnih kraja do granica bili.
Tako s vječnog Rima svali
Sjenu grobnog od pokoja
I opet ga ženska kob izbavi.

Od istoga.

Zahod mjeseca.

Kak u pustoj noći
Kuda vjetrić ode
Vrhu polja i srebrne vode
Predlažu nam sienke ispred oči
Stotin liepih slika,
Laživih prilika;
I u tihoj vodi s' ogledaju
Grane, luzi, brežuljci i sela;
A nebeskoj granici dospjela
Jur u more ili izza stina
Luna pada, narav se navlači,
Nestâ sjenke, tmina
Na brdu se i po dolu mrači;
Sliepa noć ostaje
I pjevajuć svoje krute vaje
Pozdravljaju s puta kiridžije
Zrak posljednji svjetlosti bjeguće
Što ih sprati prije;

Tak odlazi, tako
Mladost pušta ljudsko doba,
Bježi slika, bježi para
Milenijeh svih prievara,
Svaka nada biva manja
Na koju se ljudska ćud naslanja,
I u tami, u pustoći
Život stoji. Unj upire oči
Ali zaman putniče smeteno
Ište razlog, konac ište
Dugog druma što pred sobom vidja,
Ovo samo jedno uvidja
Da i sebi ljudsko to zemljište
I on njemu sasma j' otudjeno.

Preveć blaga i vesela
Naša jadna sreća bi se zvala
Dano mladost, čija svaka fala
Jopet mnogo truda nam pridoda,
Cieli viek bi s nama preživjela;
Prem bi bio — udes mio
Štono ljudi — na smrt sudi,
Da nam zgoda — polu hoda
Grdje smrti — ne naprti!
Vriedan nahod to biaše
Vječnog uma, kad najzadnju biedu
Bogovi nam starost iznašaše,
U kojoj je želja ugašena,
Raskoši su vrela osušena,

Nada mrtva, tegost svagdan veća,
Svagdan kraća ljudska sreća.

Je li svjetlost zašla u zapadu
Što nebeskoj sijaše kopreni,
Vi nećete, sirote, u sieni
Dugo stati briezi i glavice,
Vidjet ćete da se nebu lice
Skoro svietli i da cmili zora,
A za njoj će sunce vam do skora
Krijepkijem svim zracima
Plamenijem potocima
Natopiti nebeske ravnice;
Nu kad jednom mladost sidje
Životu nam već ne sviće
Druga svjetlost, druga zora;
Udovo je do svrhe življenje,
A toj noći što sve dobe mrči
Grob bogovi meću na zlamenje.

Od kneza Aleksandra Manzonia.

Crkovna: hymna „Duhovi“.

Čestita mati Svetaca,
Višnjega grada priliko,
Netljene krvi Hristove
Ti vjekuvječna čuvarko,
Tolike koja vjekove
Sve trpiš, boriš, mološ se,
I s kraja na kraj prostireš
Tabora svoga šatore,
Ufavšeg puka borište!
Oj Crkvo Boga živoga!
Dje si se, stoprv rodjena
U koj' li kut se skupila,
Kadano Gospod, nevjerom
Izvučen na smrt na brdo,
Crvenom krvi t' omasti
Otara grudu ponosnu?
Kada li s tmine paklene

Uskrsnuv' tielo blaženo
Silnijem duhom uzdahne
Drugoga novog života,
Te držeć u svoj desnici
Ljudskoga odkup spasenja
S ovoga blata uzide
Na prestolj oca višnjega;
Ti drugo njegvog vapaja,
Njegove tajne svjedoče,
Ti ćerce Slave njegove
Besmrtna, dje si bivala?

U svome strahu opazna,
U tami samo spokojna,
Potajnim dotle zgradama
Sama si sebe tištila
Dokleno Duh obnovitelj
Na tebe s neba ne side
I zublju nedogorjenu
U tvojoj ruci prižeže,
Na vrh te brda ispenje
Narodu svakom na zlamen,
I vrutak svete besjede
Iz tvojih usta probije,
Te, kano zraka sunčana
Što brza svud se razljeva,
Djegod li dopre lagana
Različne boje rastvara,
Onda rieč Duha Svetoga

Različnim pukne govorom;
Arapin, Partac, Surjanin
U svom je poču jeziku.

Kumira taštih častniče
Na kom ti kraju živio,
Obrni pogled Solimi
Poslušaj oglas blaženi;
Umorna niskim poklonom
Njemu se, zemljo okreni;
A ti što jurve časove
Uvodiš boljeg vremena
Nevjesto koja očuti
Da ti pod srcem kopori,
Koja li jur si gotova
Raspeti skutac bolesni,
Laživoj danas babici
Nepjevaj pjesmu nikakvu;
Štono ti raste pod srcem
Bogu to raste redjeno.

Ta zašta, čedo cjelujuć
Robinja jošter uzdiše?
Šta l' gleda njedro zavidna
Kojeno doji slobodne?
Zar nezna, Gospod da nosi
Na prestolj sobom sirotu,
Da s' on u duši ražali
Na svako čedo Jevino?

Novu, čuj, glasi slobodu
I nove nebo narode,
Pobjedu novu i slavu
Megdanom boljim dobitu,
I novi, strahom nedrnut
Nedrnut nadom varavom
Pokoj, što sviet će ružiti
Ali ga nesmie ugrabit.

Oj Duše, mi svi prikloni
Otaru tvome slavnome
Sami, kroz divlje lugove,
Kroz puste morske valove,
S ledene Ande, s Libana,
S Iberske, s kršnog Hajita,
Po cieloj zemlji rasuti
A jednom misli skupljeni
Tebi se svi utječemo!
Sidji nam Duše sklonivi,
Smiluj se svome častniku,
Smiluj se kom te i nezna,
Sidji te srce oživi
Smrznutom sumnjom ubito,
I božja bila nagrada
Pobjedjeniku dobitnik!
Sidji nam, sidji, Ljubavi,
Oholu sržbu ukroti,
Čovjeka mislju nadahni
Koju čas zadnji nemienja,

I uzgoj' svojom kreposti
Vlaštite svoje darove,
Kako što sunce razčinja
S ljenivog pupka cvijeće
Koje bi s nova usahlo
Na travi nikim nebrato
Bez da bi ikad razvilo
Šarenožarke listove
Da se nanj opet ne vrati
Etirom svuda razliven
Taj mirni zrak oživitelj
I neumorni gojitelj.

Tebi se eto molimo:
Na tužne misli jadnika
Utažnim sidji vazduhom
I razgovornim vjetricem,
A na nadutost silnika
Užasnim udri vihorom,
Takvom ga strahom napuni
Da se priuči milosti;
Siromah s tebe dignuo
Nebu, što zanj je, zenice
I plač u radost svrnuo
Misleći kome priliči,
Bogatac s tebe darove
Razdao licem prijatnim
Onijem mukom čednijem
Kojiem dar ti omili;

Ti djeci našoj zahakni
U lice posmieh nevini;
Ti oblij' čistom rumeni
Djevojkam našim obraze;
Ti skromnim pošli dievicam
Skrovite proste radosti;
Posveti mlade nevjeste
Sramežljiv ponos ljubavi;
Uspregni plahog djetića
Slobodnu ćud pouzdanu;
Upravi djelo čoječje
Ka cilju nepromašnome;
Ukrasi starca sjedine
Veselom svetom požudom,
I rasjaj oko zabludno
Ufajuć kad ko umire.

Kazalo.

Ja ufam da nema u ovoj knjizi pogreške, koju čitalac nebi mogao sam ispraviti; a je li kakva razlika u pravopisu izmedju prva četiri tabaka i ostale, tomu je uzrok što su ona bila već doštampana, kada ja glavom dodjoh da sám pregledam korekturu.

M. P.

